

Fordulópontok a belső aspektus kutatásában¹

Kardos Éva

Debreceni Egyetem, Angol-Amerikai Intézet

In this paper I provide an overview of some important semantic and syntactic analyses of inner aspect (or event aspect) from the past seven or so decades. A central goal of this work is to show how several generalizations have been questioned in recent decades regarding this grammatical category due to novel empirical findings and the development of linguistic theory. I show how novel data from well-studied and lesser-studied languages require new analyses for a better understanding of old and new aspectual phenomena alike.

Keywords: inner aspect, culmination phenomena, non-culminating predicates, maximalization, quantity

Kulcsszavak: belső aspektus, kulminációs jelenségek, nemkulmináló predikátumok, maximalizáció, mennyiség

1. Bevezetés

Ebben a tanulmányban szeretném röviden áttekinteni a belső aspektus (vagy más néven lexikális aspektus, eseményaspektus vagy eseményszerkezet) kutatásának főbb eredményeit az 1950-es évek végétől napjainkig.² A belső aspektus a mondat eseménytartományára jellemző grammatikai kategória, melyet ma már a legtöbb elemzés megkülönböztet a külső aspektuális kategóriáktól. A belső vagy lexikális aspektusról szóló kutatásokban alapvetően olyan, az igei predikátumok által leírt események temporális tulajdonságainak nyelvi relevanciáját vizsgáljuk, mint a

¹ Ez a tanulmány, mely a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült, a habilitációs tudományos előadásom kibővített változata. Ezt az előadást 2024. szeptember 9-én tartottam a Debreceni Egyetemen. Köszönöm két névtelen bírálónak a tanulmányhoz fűzött hasznos megjegyzéseket és kérdéseket. Természetesen minden hibáért vagy hiányosságért kizárólag én vagyok a felelős.

² A lexikális aspektus elnevezés onnan származik, hogy az olyan aspektuális tulajdonságokat, mint a telikusság és az atelikusság, sokan kizárólag az igei predikátumokra vonatkozó lexikális szemantikai paraméterekként elemzik a szakirodalomban (lásd ehhez Filip 2012 áttekintő tanulmányát). Ezt illusztrálják többek között Verkuyl (1972, 1993), Krifka (1986, 1989, 1992, 1998), Filip (1993, 1999) és Beavers (2009, 2011, 2012) munkái.

végpontosság, a durativitás, vagy az állapotváltozás, illetve helyváltoztatás. Ezzel szemben a külső vagy nézőponti aspektus azt teszi lehetővé, hogy a mondatok többféle (pl. perfektív vagy imperfektív) nézőpontból tudják leírni az igei predikátum által kifejezett szituációt (lásd még ehhez Comrie 1976, Dahl 1985 és Smith 1991/1997 munkáit). A chomskyánus, minimalista elméletekben a belső aspektus jellemzően a vP-hez köthető, míg a külső aspektust valahol a vP feletti funkcionális tartományban szokták reprezentálni a mondat szerkezetében. A tanulmány fontos célja, hogy megmutassa, hogy az elmúlt kb. két és fél évtizedben a belső aspektussal kapcsolatos számos általánosítás alapvetően kérdőjeleződött meg az új kutatási eredmények tükrében. Amint azt részletesen tárgyalom a továbbiakban, a szakirodalomban egyértelműen látszik, hogy mind az eseményszerkezeti kutatások szempontjából jól leírt, mind pedig a kevésbé leírt nyelvek adatai új elemzések szükségességét jelzik számos már ismert vagy új nyelvtani jelenség megértéséhez. Céloom megmutatni például, hogy különbséget látunk a nyelvek között, vagy akár egy-egy nyelven belül is a belső tárgyak eseménykimérési képességét illetően, a rezultatív másodlagos predikátumok nem feltétlenül teszik telikussá az igei predikátumokat, illetve a tárgyeset és a telikusság között csupán indirekt kapcsolat áll fenn, tehát az előző nem eredményez szükségszerűen telikus szerkezetet. Az újabb kutatások áttekintéséből az is kitűnik, hogy az események végpontjának törölhetősége számos nyelvben könnyen lehetséges olyan predikátumok esetében, melyek megfelelői az angol és más hasonló nyelvekben szükségszerűen lexikalizálják azt (tehát az esemény végpontjának a törlése szemantikai anomáliát okoz).³

A dolgozatom szerkezete a következő: a 2. szakaszban elsősorban a 2000-es évek előtti főbb eredményeket tekintem át, kezdve Vendler Zénó osztályozásával az igei predikátumokat illetően (Vendler 1957/1967), majd tárgyalva a lexikális aspektus kompozicionális voltát és ezen belül a belső tárgyak aspektuális szerepét olyan nagy hatású művek alapján, mint Verkuyl (1972, 1993), Krifka (1986, 1989, 1992, 1998), Tenny (1987, 1994) és Filip (1993, 1999). Vizsgálom továbbá az olyan rezultatív kifejezések nyelvtanát, mint az angol *flat* 'lapos' melléknévi csoport a *hammer the metal flat* 'laposra kalapálja a fémét' példában, és az igei

³ A *lexikalizál* igit abban az értelemben használom ebben a tanulmányban, hogy egy kifejezés valamilyen jelentéssel rendelkezik annak szemantikájában. Az angol *kill Mary* 'megöli Marit' predikátum például lexikalizálja azt a jelentést, hogy Mary halott állapotba kerül az ölési esemény végén. Ezt az támasztja alá, hogy a *#John killed Mary, but Mary is still alive* 'John megölte Maryt, de Mary még mindig él' mondat ellentmondást tartalmaz: egyszerre állítja, hogy Mary halott lett és azt, hogy Mary életben van.

partikulák hozzájárulását az igei predikátumok (lexikális) aspektuális értelmezéséhez.⁴ A 3. szakasz célja, hogy megmutassa, hogy a 2000-es évekig elfogadott általánosítások egy része hogyan kérdőjeleződött meg az új empirikus adatoknak és a nyelvelmélet fejlődésének köszönhetően. Ebben a szakaszban először újabb szemantikai elemzéseket tárgyalok már jól ismert és új adatok kontextusában, majd rátérek arra, hogy az utóbbi években milyen kérdésekre keresték a választ a belső aspektus szintaxisával foglalkozó tudósok. A 4. szakasz egy rövid összegzés.⁵

2. Fontosabb általánosítások a 2000-es évekig

2.1. A vendleri osztályok

A 20. század egyik legnagyobb hatású, eseményszerkezeti relevanciájú klasszifikációja Vendler Zénó nevéhez fűződik, aki megállapítja, hogy az igei kifejezések négy aspektuális osztályba sorolhatók az általuk leírt események temporális tulajdonságai alapján (Vendler 1957/1967).⁶ Az állapotok és a cselekvések osztályába olyan igei predikátumok tartoznak, melyek időbeli kiterjedéssel rendelkező, végpont vagy télosz nélküli szituációkat írnak le.⁷ E két tulajdonság mellett a cselekvésekre a dinamikusság (azaz valamilyen változás) is jellemző, szemben az állapotokkal. Két másik osztály a teljesítmények és az eredmények osztálya, melyek tagjai abban hasonlítanak egymásra, hogy valamilyen változással járnak és végpontosak, vagy más néven telikusak. Fontos különbség a teljesítmények és az eredmények között azonban, hogy míg a teljesítmények időbeli kiterjedéssel jellemezhető eseményeket írnak le, az eredmények pontszerűek. Íme néhány magyar példa a négy vendleri osztályba tartozó igei predikátumokra:⁸

(1) a. állapotok: *szeret, utál, ismer, tud, ért*

⁴ Igei partikulák alatt többek között az olyan nyelvi elemeket értem, mint az angol *up* a *John warmed up the soup* 'John felmelegítette a levest' és a *Mary ate up the sandwiches* 'Mary megette a szendvicseket' mondatokban, illetve a magyar és a szláv nyelvek igei kötői is idetartoznak.

⁵ A tanulmány terjedelmi korlátai nem teszik lehetővé, hogy minden jelentős aspektuselméletről szót ejtsek. Ebben a munkában csupán arra vállalkozom, hogy néhány fontosabb régi és új elemzés tárgyalásán keresztül mutassam meg, hogy az utóbbi évtizedekben milyen fordulópontok jellemezték az eseményszerkezeti kutatásokat.

⁶ A vendleri osztályoktól némileg eltérő aspektuális osztályokat találunk Mourelatos (1978, 1981), Dowty (1979) és Bach (1981, 1986) munkáiban.

⁷ Vö. görög *télosz* 'cél'.

⁸ További példákért lásd Kiefer (2006), valamint Gyuris és Kiefer (2008) munkáit, akik részletesen tárgyalják a vendleri osztályokat a magyarban, és számos tesztet is, melyek segítségével meghatározhatjuk, hogy egy igei predikátum melyik osztályba tartozik.

- b. cselekvések: *fut, játszik, sűrol egy kádat, takarít, énekel*
- c. teljesítmények: *(meg)eszik egy almát, (fel)épít egy házat, felmelegít egy tányért, lefest egy kerítést, kitakarít egy szobát*
- d. eredmények: *eltör egy vázát, eléri a hegycsúcsot, meghal, felrobbant egy bombát, észrevesz egy hibát*

A szakirodalomban számos tesztet találunk, melyek azt mutatják, hogy az eseményleírásokra jellemző temporális jegyek, mint például a telikusság vagy atelikusság, a durativitás vagy a pontszerűség, illetve a változás vagy annak hiánya relevánsak a nyelvek nyelvtana szempontjából. Az alábbiakban néhány ilyen tesztet tárgyalok Dowty (1979: 55–58) alapján. Az első két teszt eltérő eredményeket mutat cselekvésekkel és állapotokkal a mondatban: a cselekvések kompatibilisek, míg az állapotok nem kompatibilisek a progresszív aspektussal és az olyan határozószavakkal, mint a *deliberately* 'szándékosan' és a *carefully* 'óvatosan' az angolban. Ezt illusztrálják a (2)-es és (3)-as példák.

- (2) a. **John is knowing the answer.*
 John AUX tud.PROG a válasz

- b. *John is running.*
 John AUX fut.PROG
 'John (éppen most) fut.'

(Dowty 1979: 55)

- (3) a. **John deliberately knew the answer.*
 John szándékosan tud.PST a válasz

- b. *John ran carefully.*
 John fut.PST óvatosan
 'John óvatosan futott.'

(Dowty 1979: 55)

A fenti teszt a magyarban is hasonló eredményeket mutat, ahogy (4)-ben és (5)-ben látjuk.

- (4) a. **János éppen tudja a választ.*

- b. *János éppen fut.*

- (5) a. **János szándékosan tudta a választ.*

- b. *János óvatosan futott.*

A fentiekkel szemben a teljesítmények és a cselekvések megkülönböztetésére gyakran használják a (6)-os példákkal bemutatott tesztet. A teljesítmények természetes mondatokat eredményeznek az *in*-típusú időhatározókkal, míg a cselekvések a *for*-típusú időhatározókkal kompatibilisek.

- (6) a. *John paint-ed a picture in an hour/?for an hour.*
 John fest-PST egy kép PREP egy óra/PREP egy óra
 'John egy óra alatt megfestett egy képet.'
- b. *John walk-ed for an hour/*in an hour.*
 John sétál-PST PREP egy óra/*PREP egy óra
 'John egy óráig sétált.'

Míg a (6a) példában a *paint a picture* 'megfest egy képet' predikátum környezetében az *in an hour* 'egy óra alatt' időhatározó jelenléte grammatikus mondatot eredményez, a *for an hour* 'egy óráig' időhatározóval kevésbé természetes mondatot kapunk. Ezzel szemben az olyan cselekvések, mint a *walk* 'sétál' a (6b)-ben, a *for an hour* 'egy óráig' időhatározóval alkotnak grammatikus mondatot, míg az *in an hour* 'egy óra alatt' időhatározó jelenlétében jellemzően természetellenesen hangzanak.⁹

A magyarra is alkalmazható ez a teszt:

- (7) a. *Bálint fél óra alatt/*fél óráig kimosott egy inget.*
 b. *Bálint fél óráig/*fél óra alatt mosott egy inget.*

A *fél óra alatt* határpontos időmódosító kompatibilis például a *kimosott egy inget* predikátummal, mely így tehát telikus, míg a *fél óráig* határpont nélküli időmódosító a *mosott egy inget* példával hangzik természetesen és így annak atelikus voltát jelzi. Amennyiben a (7a)-ban szereplő predikátumot a határpont nélküli módosítóval kombináljuk a mondatban, míg a (7b) példa predikátuma a határpontos időmódosító környezetében fordul elő, nem természetes mondatokat kapunk. Egyéb példákért lásd még többek között Kiefer (1992, 2006), valamint Gyuris és Kiefer (2008) munkáit, illetve Csirmaz (2012) tanulmányát, aki azt a kérdést járja körül, hogy pontosan milyen feltételeknek kell teljesülni ahhoz, hogy az igei predikátumoknak és az időmódosítóknak a (6a)-ban és a (6b)-ben is illusztrált együttállása adekvát legyen.

⁹ Dowty (1979: 61) megjegyzi, hogy a cselekvéseket kifejező predikátumok, mint például a *walk* 'sétál' vagy a *swim* 'úszik', abban az esetben fordulhatnak elő olyan időhatározókkal, mint az *in an hour* 'egy óra alatt', ha a kontextusból kiderül, hogy John rendszeresen úszik vagy sétál, és ezalatt megtesz egy specifikus távolságot (például egy sportversenyre készülve).

Egy alternatív lehetőség a telikus eseményleírások (mint a *paint a picture* 'megfest egy képet') és az atelikus eseményleírások (mint a *walk* 'sétál') megkülönböztetésére a részintervallum-kritérium vizsgálata (Bennett – Partee 1972; Dowty 1986). Ezek szerint az atelikus predikátumok esetében a részintervallum-kritérium teljesül, hiszen nemcsak az események teljes időintervallumára alkalmazhatók, hanem azok (valódi) részeire is. Ezzel szemben a telikus predikátumok csak az események egészére vonatkoznak, valódi részei nem írhatók le ezen predikátumokkal. Lásd még ehhez Kiefer (1992) diszkusszióját az olyan magyar predikátumok kontextusában, mint a *fut* és a *megírja a levelet*, ahol az előző predikátum megfelel a részintervallum-kritériumnak, míg az utóbbi nem.

A (8)-as példában bemutatott teszt pedig azt mutatja, hogy az *almost* 'majdnem' határozószóval a mondatban két jelentése van a teljesítményeknek, míg a cselekvéseknek csak egy.

- (8) a. *John almost paint-ed a picture.*
 John majdnem fest-PST egy kép.
 'John majdnem megfestett egy képet.'
- b. *John almost walk-ed.*
 John majdnem sétál-PST
 'John majdnem sétált.'

Ahogy azt Piñón (2006: 91) is tárgyalja, az olyan angol szerkezetek, mint amit a (8a)-ban látunk, kétértelműek: az egyik értelmezés szerint el sem kezdődött a festési esemény, míg a másik értelmezés szerint elkezdődött, de nem fejeződött be. Ezzel szemben az (8b) mondat csak egyféleképpen értelmezhető: a sétálási esemény nem kezdődött el.

A magyarban is alkalmazhatjuk ezt a tesztet, mely segítségével különbséget tehetünk például az olyan igekötő nélküli predikátumok között, mint a *fest egy képet*, és azok igekötős változata között, mint a *megfest egy képet*.

- (9) a. *Rebeka majdnem festett egy képet.*
 b. *Rebeka majdnem megfestett egy képet.*

(Piñón 2006: 92–93)

Piñón (2006) a (9a)-ban szereplő predikátumot gyenge teljesítménynek nevezi, míg a (9b) mondat predikátuma erős teljesítmény. Míg a (9a) mondat abban az esetben tekinthető igaznak, ha Rebeka el se kezdte a kép festését, a (9b) mondat két jelentést is kaphat: (i) Rebeka elkezdte a kép festését, de nem fejezte be és (ii) Rebeka el sem kezdte festeni a képet. A cselekvések, mint a *sétál*, a *majdnem* határozószó környezetében csak egy olvasatot kaphatnak, hasonlóan ahhoz, amit a (8b)-ben látunk az angolban.

(10) *Majdnem sétáltam délután.* (De elromlott az idő.)

A (10)-es példa akkor igaz, ha nem kezdődött el a sétálási esemény. Ennek megfelelően a zárójeles állítás adekvátnak tekinthető a példa után.¹⁰

A 20. század második felében sokféleképpen próbálták előrejelezni elsősorban az igazsémantikával foglalkozó tudósok a fenti tesztek által jelzett különbségeket az igei predikátumok között. Számos elemzés eseménydekompozíciót feltételez, és így azt, hogy az igejelentés nyelvtanilag megszorított belső szerkezettel rendelkezik (Dowty 1979; Pustejovsky 1995; Higginbotham 2000; Ramchand 2008). Egy ilyen típusú elemzést találunk például Rappaport Hovav és Levin (1998) tanulmányában, melyben a szerzők az alábbi reprezentációkkal kívánják megmagyarázni az igejelentést:

- (11) a. mód → [x CSELEKSZIK <MÓD>]
(pl. *jog* 'kocog', *run* 'fut')
- b. eszköz → [x CSELEKSZIK <ESZKÖZ>]
(pl. *chisel* 'vés', *saw* 'fűrész')
- c. tartály → [x OKOZ [y LESZ <TARTÁLYBAN>]]
(pl. *bag* '(be)zsákol', *cage* 'ketrecbe tesz')¹¹
- d. belső tényező által okozott állapot → [x <ÁLLAPOT>]
(pl. *bloom* '(ki)nyílik', *decay* '(el)hervad/(el)pusztul')
- e. külső tényező által okozott eredményállapot →
[[x CSELEKSZIK] OKOZ [y LESZ <EREDMÉNYÁLLAPOT>]]
(pl. *break* '(el)tör', *open* '(ki)nyit')

(Rappaport Hovav – Levin 1998: 109)

Ahogy azt részletesebben tárgyalom Kardos (2023)-ban, egy fontos előnye az ilyen típusú igejelentés-ábrázolásnak a fentebb említett és más hasonló kétértelműségek előrejelzése az olyan predikátumok esetében, mint az angol *paint a picture* 'megfest egy képet' vagy az *open the door* 'kinyitja az ajtót' az olyan határozószavak környezetében, mint az *almost* 'majdnem' és az *again* 'újra'. Amennyiben feltételezzük, hogy például a *paint a picture* 'megfest egy képet' igei kifejezés olyan komplex belső szerkezettel rendelkezik, mint amit a (11e)-ben látunk, előre tudjuk jelezni, hogy az olyan mondatok, mint a (8a), kétértelműek lesznek:

¹⁰ Köszönöm az egyik bírálómnak ezt a példát.

¹¹ Az egyik bírálóm megjegyzi, hogy a (11c) reprezentáció jellemzi a magyar *dobozol* és *borítékol* predikátumokat is.

amennyiben a teljes festési esemény van az *almost* 'majdnem' határozószó hatókörében, azt az értelmezést kapjuk, hogy a festés nem kezdődött el. Egy másik lehetőség az, hogy az *almost* 'majdnem' határozószó hatókörében csak az okozott eredményállapot van (az az állapot, amelyben van egy új festmény), és így azt az olvasatot kapjuk, hogy a festés elkezdődött, de nem fejeződött be. Ezzel szemben a *walk* 'sétál' vagy a *run* 'fut' predikátumok egyszerű belső szerkezetének köszönhetően, melyet a (11a) reprezentáció mutat, az olyan mondatok, mint a (8b), egyfajta szituációt írnak le. Az *almost* 'majdnem' határozószó hatókörében az egész sétálási cselekvést találjuk, tehát a mondat csak azt jelenti, hogy a sétálás nem kezdődött el.

Ahogy azt Piñón (2006) példáival kapcsolatban láttuk, a magyar *fest egy képet* és *megfest egy képet* predikátumokat eltérően értelmezzük a *majdnem* határozószó környezetében. Az előző példa egyértelműsége egyszerű belső szerkezetre utal, míg az utóbbi kétértelműsége komplex belső szerkezet feltételezésével jelezhető előre. A Rappaport Hovav és Levin (1998) által javasolt (11e) reprezentáció tehát, mely komplex eseményszerkezetet mutat, csak az ígékötős szerkezet esetében tűnik megfelelőnek. A *fest egy képet* predikátum esetében nem találunk olyan logikai reprezentációt (11)-ben, ami a példa fentebb tárgyalt egyértelműségét jelzi előre és azt a lehetőséget is, hogy létrejön egy festmény a festési esemény végén. Lásd még ehhez a 2.2.-es és 3.1.-es szakaszokat, ahol a *fest egy képet* telikus és atelikus interpretációit tárgyalom. A telikus olvasaton létrejön egy kép a festési esemény végén, míg az atelikus olvasaton csupán egy képfestési cselekvést fejez ki a predikátum.

Végezetül, ahogy azt már említettem, fontos különbség az angol *paint a picture* 'megfest egy képet' és a *walk* 'sétál' predikátumok között, hogy az előző telikus a belső tárgynak köszönhetően, míg a *walk* 'sétál' típusú kifejezések az olyan intranszitiv szerkezetekhez hasonlóan, mint a *John painted* 'John festett', nem rendelkeznek végponttal. A belső tárgyak eseményszerkezeti relevanciája központi témája a lexikális aspektussal foglalkozó kutatásoknak a 20. század második felében. A következő szakaszban ezen kutatások fontosabb megállapításait és néhány olyan problémát tárgyalok, melyek számos elemzést generáltak a szemantikai és a szintaktikai irodalomban egyaránt.

2.2. A belső tárgyak

A telikus igei predikátumokkal foglalkozó szakirodalomban, így például Verkuyl (1972, 1993), Krifka (1986, 1989, 1992, 1998) és Tenny (1987, 1994) műveiben, alapvető szerepet játszik az a jelenség, miszerint a belső tárgyak egy csoportjának, mint pl. az angol *an apple* 'egy alma' DP-nek az *eat an apple* '(meg)eszik egy almát' predikátumban, melyet Dowty (1991) inkrementális témának nevez, kimérő szerepe van az eseményleírásokban. Ez informálisan megfogalmazva azt

jelenti, hogy ha tudjuk, „mennyi” tárgyunk van, azt is tudjuk, hogy „mennyi” eseményünk van. Az előző példával szemben a többes számú *apples* ’almák’ az olyan példákban, mint az *eat apples* ’almát eszik’, nem specifikálja az almák mennyiségét, tehát az *apples* ’almák’ nem tölt be kimérő szerepet az eseményleírásokban. Az egyik első nagy hatású elmélet, mely igyekszik magyarázatot találni erre a jelenségre, Verkuyl (1972, 1993) elmélete, melyben a predikátumok telikussága akkor valósul meg, ha az ige és annak argumentumai is pozitív [SQA] (specified quantity ’specifikus mennyiség’) és [ADD TO] (movement ’mozgás’) szemantikai értékekkel jellemezhetők. Ennek megfelelően a (12a) mondat végpontos vagy telikus olvasatot kap két pozitív [SQA] értékű argumentummal és egy változást kifejező igével, míg a (13a) atelikusan, tehát végpont nélkül értelmezhető.¹²

- (12) a. *Judith ate three sandwich-es.*
 Judith eszik.PST három szendvics-PL
 ’Judith evett három szendvicset.’

b. [+SQA][+ADD TO][+SQA] = [+T]

- (13) a. *Judith ate sandwich-es.*
 Judith eszik.PST szendvics-PL
 ’Judith szendvicset evett.’

b. [+SQA][+ADD TO][-SQA] = [-T]

(Verkuyl 1993: 20)

Ebben az elméletben fontos állítás tehát, hogy a telikusság kompozicionálisan jön létre: az ige szemantikáján kívül figyelembe kell vennünk az argumentumok szemantikáját is ahhoz, hogy telikus értelmezést kapjunk.

A magyar predikátumok egy kisebb része esetében is megfigyelhetjük, hogy a specifikus mennyiséget kifejező tárgyakkal a mondatban telikus értelmezést kapnak, míg pusztán főnévi tárgyak esetében atelikus olvasat válik elérhetővé (Wacha 1978; Kiefer 1992, 2006; Maleczki 1995, 2008; É. Kiss 2005, 2006; Piñón 2006; Csirmaz 2008). Ezt illusztrálják az alábbi példák.

- (14) a. *Judit (egy óra alatt) evett három szendvicset.*

b. *Judit (egy óráig/egy órán át) szendvicset/szendvicseket evett.*

- (15) a. *Klári (egy hónap alatt) festett egy képet.*

b. *Klári (egy hónapig/egy hónapon át) képeket festett.*

¹² Verkuyl (1993)-ban a T rövidítés a terminativitás jegyet jelöli, ami a telikusság/végpontosság tulajdonságnak felel meg.

A (12)-ben és (13)-ban tárgyalt angol példákhoz hasonlóan tehát az olyan létrehozást és elfogyasztást kifejező igék esetében, mint a *fest* és az *eszik*, az igei predikátum belső aspektuális értelmezését meghatározza a belső tárgy szemantikája.

Fontos ugyanakkor, hogy a magyar predikátumok egy jelentős része esetében nem ezt figyelhetjük meg. A dinamikus eseményeket kifejező predikátumok, mint például az állapotváltozást leíró *fest egy kerítést*, jellemzően nem kaphatnak telikus értelmezést a magyarban annak ellenére, hogy a belső tárgy szemantikája ezt lehetővé tehetné (úgy, ahogy például az angol *paint a fence* 'lefest egy kerítést' esetében megfigyelhető, ami könnyedén kap telikus olvasatot).

(16) a. *Péter egy óráig/*egy óra alatt festett egy kerítést.*

b. *Péter egy óra alatt/*egy óráig lefestett egy kerítést.*

c. *Péter egy óra alatt/*egy óráig pirosra festett egy kerítést.*

Amint azt (16)-ban látjuk, a *fest egy kerítést* kifejezést csak akkor tudjuk végponatosan értelmezni, ha együtt áll például a *le* igekötővel (16b) vagy egy rezultatív másodlagos predikátummal, mint amilyen a *pirosra* kifejezés a (16c)-ben. Ezek hiányában csak atelikus olvasat érhető el, ahogy azt az időhatározói teszt is mutatja. Hasonló általánosításra jutunk az olyan predikátumok esetében is, mint a *súrol egy kádat* és a *töröl egy asztalt*, melyek szó szerinti angol megfelelői, a *scrub a tub* és a *wipe a table*, értelmezhetők telikusan.

(17) a. *Judit egy óráig/*egy óra alatt súrolt egy kádat.*

b. *Judit egy óra alatt/*egy óráig kisúrolt egy kádat.*

c. *Judit egy óra alatt/*egy óráig tisztára súrolt egy kádat.*

(18) a. *Ili egy óráig/*egy óra alatt törölt egy asztalt.*

b. *Ili egy óra alatt/*egy óráig letörölt egy asztalt.*

c. *Ili egy óra alatt/*egy óráig szárazra törölt egy asztalt.*

A magyar és az angol tehát alapvetően különbözni látszanak a belső tárgyak eseményszerkezeti relevanciáját illetően. (Lásd még ehhez a 3.4. szakaszt, ahol tárgyalom a tárgyak és az (a)telikusság kapcsolatát a szintaxisban.)

Egy másik jelentős elméletben, mely Carol Tenny nevéhez fűződik, a belső tárgyak szintén központi szerepet játszanak, hiszen Tenny (1987, 1994) Aspektuális Interfész Hipotézise szerint csak a belső tárgyi argumentumok rendelkeznek kimérő szereppel (egy [KIMÉRÉS] tematikus szerepnek köszönhetően, melyet az igtől kapnak), és kizárólag a kimérés az, ami a szintaxis számára releváns a lexikális szemantika és a szintaxis interfészén. Eme hipotézis egyik előnye, hogy

általára megragadhatjuk azt a már említett jelenséget, miszerint az olyan tranzitív szerkezetek esetében, mint például az angol *John destroyed the house* 'John lerombolta a házat', a tárgyi argumentum az, ami a predikátum lexikális aspektuális értelmezését meghatározza (Levin – Rappaport Hovav 2005: 101).

A 90-es évek elejétől kezdve számos kutató fogalmaz meg kritikát Tenny (1987, 1994) elméletével kapcsolatban. Dowty (1991) például az alábbi példákkal illusztrálja, hogy az alanyi pozíciót elfoglaló argumentumok is rendelkezhetnek kimérő szereppel, melyet az Aspektuális Interfész Hipotézis nem jelez előre.

- (19) a. *John enter-ed the icy water (very slowly).*
 John bemegy-PST a jeges víz (nagyon lassan)
 'John (nagyon lassan) bement a jeges vízbe.'

- b. *The crowd exit-ed the auditorium (in 21 minute-s).*
 a tömeg kimegy/elhagy-PST az előadóterem (PREP 21 perc-PL)
 'A tömeg (21 perc alatt) elhagyta az előadótermet.'

(Dowty 1991: 570)

Amint azt a (19)-es példák mutatják, a mozgási cselekvések előrehaladását nem a belső tárgyak szemantikája határozza meg a (19a) és (19b) mondatokban. A kimérés jelensége az alanyi pozíciójú *John* és a *the crowd* 'a tömeg' DP-khez köthető.

A kimérés jelenségnek egy harmadik és ebben a szakaszban utolsóként tárgyalt formális elemzése Manfred Krifka nevéhez fűződik, aki egy mereológiai modellben ragadja meg a belső tárgyakra vonatkozó általánosítást azok kimérő tulajdonságáról (Krifka 1986, 1989, 1992, 1998). Krifka javaslata a következő: a kvantált témák (pl. *the apples* 'az almák' a *John ate the apples* 'John megette az almákat' mondatban) kvantálttá és így telikussá teszik az igei predikátumokat, míg a kumulativitással jellemezhető témák (pl. *apples* 'almák' a *John ate apples* 'John almát evett' mondatban) kumulatívává teszik az igei predikátumokat és így azok atelikusan értelmezhetők.¹³ A téma argumentumok igei predikátumokra gyakorolt szemantikai hatását különböző típusú relációkkal ragadja meg, amely minden esetben egy homomorfizmus az események és a téma argumentumok algebrai szerkezete között.

¹³ A kvantált és kumulatív predikátumok definícióját lásd például Krifka (1998: 200) tanulmányában.

A következő példa azonban problémát jelent a Krifka-féle elméletnek:

- (20) *Kate ate more than three apple-s in*
 Kate eszik.PST több mint három alma-PL PREP
*10 minute-s/*for 10 minute-s.*
 10 perc-PL/PREP 10 perc-PL
 'Kate 10 perc alatt/*10 percig több, mint három almát evett.'

A fenti mondat olyan tárgyat tartalmaz, ami kumulativitással jellemezhető és mégis telikus az igei predikátum, ahogy azt az *in*-időhatározó elfogadhatósága és a *for*-időhatározó elfogadhatatlansága mutatja (Zucchi – White 2001).¹⁴

Krifka elemzése azt a jelenséget sem magyarázza, hogy bizonyos predikátumok telikusan és atelikusan is értelmezhetők a kontextus függvényében (Hay et al. 1999; Smollett 2005). Ezt illusztrálják a (21)-es példák.

- (21) a. *Kate ate the soup in/?for 10 minute-s.*
 Kate eszik.PST a leves PREP/?PREP 10 perc-PL
 'Kate 10 perc alatt megette a levest. / 'Kate 10 percig ette a levest.'
- b. *Kate cool-ed the soup for/in 10 minute-s.*
 Kate hűt-PST a leves PREP/PREP 10 perc-PL
 'Kate 10 percig hűtötte a levest. / Kate 10 perc alatt lehűtötte a levest.'

A (21a) és (21b) példák a kvantált belső tárgyak ellenére atelikusan is értelmezhetők. Az olyan elemzésekben, melyeket például Kennedy és Levin (2008)-ban és Rappaport Hovav (2008)-ban találunk, a fokozati eredménypredikátumok esetében (mint a tranzitív *cool* '(le)hűt' a (21b)-ben) sem a telikus, sem az atelikus használatot nem tekintik alapvető használatnak (Rappaport Hovav és Levin 2012: 27).¹⁵ (Lásd még ehhez a 3.1. szakaszt, melynek egyik témája az itt illusztrált aspektuális variabilitás és annak elemzései.)

¹⁴ Borer (2005) többek között ezért vezeti be a mennyiség fogalmát, és tekinti alapvetően a homogenitás hiányát (és nem a kvantáltságot) telikusságnak. Borer elméletéhez lásd még a 2.3., 2.4. és a 3.4. szakaszokat.

¹⁵ Ezzel szemben Beavers (2011: 357) azt állítja a *cool* '(le)hűl' predikátumról az olyan példákban, mint a *the soup cooled* 'a leves (le)hűlt', hogy alapvetően atelikusak. Ezt azzal indokolja Hay és mtsai. (1999: 136–138) munkája alapján, hogy az ilyen fokozati eredménypredikátumok telikus értelmezéséhez pontosan tudnunk kell, hogy milyen eredményállapotba kerül a téma argumentum denotációja. Tehát a *the soup cooled* 'a leves (le)hűlt' példa csak akkor kap telikus olvasatot, ha tudjuk, hogy a leves mindig elér egy bizonyos hőmérsékletet a tálalás előtt.

Az előző problémához hasonlóan elsősorban a 2000-es években kap nagyobb figyelmet az aspektusirodalomban az a jelenség, miszerint nemcsak egy argumentum befolyásolja az igei predikátumok aspektuális értékét, hanem kettő. Ezt mutatják az alábbi példák:

- (22) a. *The earthquake shook a book off the shelf*
 a földrengés ráz.PST egy könyv PREP a polc
(in a few seconds/?for a few seconds).
 'A földrengés lerázta a könyvet a polcról.' (telikus)
- b. *The earthquake shook book-s off the shelf*
 a földrengés ráz.PST könyv-PL PREP a polc
(?in a few seconds/for a few seconds).
 'A földrengés könyveket rázott a polcról.' (atelikus)

(Filip 1999: 100)

- c. *The earthquake shook book-s (for/?in a few seconds).*
 a földrengés ráz.PST könyv-PL
 'A földrengés könyveket rázott.' (atelikus)
- d. *The earthquake shook a book (for/?in a few seconds).*
 a földrengés ráz.PST egy könyv
 'A földrengés rázott egy könyvet.' (atelikus)

(Beavers 2012: 25)

Ahogy azt az *in/for*-teszt mutatja, telikus értelmezést csak abban az esetben kapunk a (22)-es példában, ha a téma kvantált, és a rázási esemény végpontja specifikálva van az *off the shelf* 'a polcról' PP argumentum által (22a). Ezt a jelenséget Beavers (2009, 2011, 2012) járja körül alaposabban. Egy új típusú homomorfizmust feltételez a dinamikus események szerkezete, a témák szerkezete és a predikátumok skálájának szerkezete között, hogy előre tudja jelezni a fenti és más hasonló példák aspektuális értelmezését.¹⁶

Kardos (2012, 2016) többek között erre az elméletre építve állítja, hogy az olyan magyar telikus predikátumok, mint például a *felmelegít egy csészét*, megfelelnek a (22) által illusztrált kritériumoknak: ahhoz, hogy grammatikus és telikus szerkezetet kapjunk, a téma argumentum denotációjának mennyiségét ismernünk kell, illetve azt, hogy pontosan milyen állapotba kerül az igei predikátum skáláján.

¹⁶ Beavers (2009, 2011, 2012) elméletéhez lásd még a 3.1. szakaszt.

(23) a. **A kukták felmelegítettek csészéket.*

a'. *A kukták felmelegítettek három csészét.*

(Kardos 2016: 19)

(24) *A kukták felmelegítettek három csészét, #de azok nem lettek elég melegek.*

Ahogy a fenti példákban látjuk, a *felmelegít* fokozati eredménypredikátum nem hangzik természetesen a *csészéket* pusztá főnévi témával (23a), és a téma denotuma el kell, hogy érje a meleg állapotot a predikátum hőmérséklet skáláján. A meleg eredményállapot törlése szemantikai anomáliához vezet (24).¹⁷

Szintén nagy figyelmet kapott a szakirodalomban már a 2000-es évek előtt az a jelenség, miszerint a szláv nyelvekben nem a belső tárgyak határozzák meg az igei predikátumok interpretációs tulajdonságait, hanem pont fordítva: az igeik szemantikája határozza meg a belső tárgyak szemantikáját. Erre bizonyíték, hogy az olyan perfektív igeik környezetében, mint amit a (25)-ös cseh mondatban látunk, specifikus mennyiséggel értelmezendők a pusztá főnévi belső tárgyak (Filip 1993, 1999).¹⁸

(25) *Ivan vy-pil čaj.*
 Ivan COMPL-iszik.PST tea.SG.ACC
 'Ivan megitta az összes teát.'

cseh (Filip 1999: 227)

Ahogy azt a dolgozat további szakaszaiban is látni fogjuk, a szláv nyelvek adatai központi szerepet játszanak az aspektuselméletekben, elsősorban a szláv igeekötők aspektuális szerepének köszönhetően. Mielőtt azonban rátérnénk a szláv és egyéb nyelvek igeekötőivel kapcsolatban megfogalmazott néhány érdekes problémára, a következő szakaszban a rezultatív kifejezések eseményszerkezeti szerepét tárgyalom.

2.3. A rezultatív kifejezések

Az eseményszerkezeti kutatások egyik legizgalmasabb és sok kutatást generáló jelensége az angol *hammer the metal flat* 'laposra kalapálja a fémet' és *run his*

¹⁷ A 3.1. szakaszban látni fogjuk, hogy a Beavers-féle általánosítás nem jellemez minden angol és magyar telikus predikátumot.

¹⁸ Ahogy azt fentebb láttuk, a magyarra is jellemző egy ehhez valamelyest hasonló megszorítás. Az olyan igeekötők környezetében, mint a *meg* és a *fel* a (23)-ban, a pusztá főnévi, nem specifikus mennyiséggel leírható belső tárgyak jellemzően helytelenek. Lásd még ehhez a 2.4. szakaszt.

shoes threadbare 'addig fut, amíg kopott nem lesz a cipője' példákkal illusztrálható. A magyarban is teljesen természetesen a *fényesre törölte a poharakat, szélesre nyitotta az ajtót és sebesre járta a lábát* szerkezetek. Ezen példák érdekessége, hogy két predikátumot tartalmaznak: egy elsődleges predikátumot, amely valamilyen cselekvés kifejezéséért felelős, illetve egy másodlagos predikátumot, amely a cselekvés következtében létrejött új eredményállapotot fejezi ki. A resultatív szerkezetek sok kérdést vetnek fel az igei argumentumszerkezettel és eseményszerkezettel kapcsolatban. Néhány példa ezek közül:

(i) Miért van az, hogy az olyan nyelvekben, mint az angol és a magyar, léteznek ezek a szerkezetek, míg például az újlatin nyelvekben nem grammatikus a *hammer the metal flat* 'laposra kalapálja a fém' példa által illusztrált struktúra (lásd ehhez Talmy 1985, 1991, 2000 munkáit)?

(ii) Hogyan ragadjuk meg azt, hogy a *the metal* 'a fém' az ige argumentuma a *hammer the metal flat* 'laposra kalapálja a fém' példában, míg a *run his shoes threadbare* 'addig fut, amíg kopott nem lesz a cipője' szerkezetben a *his shoes* 'a cipői' nem argumentuma a *run* 'fut' igeinek?

(iii) Miből következik az, hogy ezek a szerkezetek telikusak, ahogy azt az alábbi teszt is mutatja? További magyar példákért, lásd a 2.2. szakaszt.

(26) *John hammer-ed the metal flat in/*for an hour.*
 John kalapál-PST a fém lapos PREP/*PREP egy óra
 'John egy óra alatt/*egy óráig laposra kalapálta a fém.''

(27) *János egy óra alatt/*egy óráig laposra kalapálta a fém.*

A fenti adatok egyik legnagyobb hatású elemzése szerint ezek a példák komplex belső szerkezetűek, és a telikusságuk abból következik, hogy az eseményszerkezetük tartalmaz egy okozott eredményállapotot a szemantikájukban vagy a szintaxisukban reprezentálva (Dowty 1979; Pustejovsky 1995; Higginbotham 2000; Ramchand 2008). Ennek megfelelően használja Wechsler (2005: 259) a 'result state model' (azaz eredményállapot modell) elnevezést az olyan elemzésekre utalva, ahol a végpontosságot közvetlenül egy eredményállapot létrejöttéhez kötik az igei predikátumok logikai reprezentációjában.

A 2000-es években többen érveltek eme elemzés ellen. Ahogy az alábbi adatok mutatják, a fenti állítással szemben a resultatív szerkezetek nem szükségszerűen telikusak:

(28) *For hour-s, Bill heat-ed the mixture hotter and hotter.*
 PREP óra-PL Bill melegít-PST a keverék forróbb és forróbb
 'Bill óráig melegítette a keveréket és az egyre forróbb lett.'

(Goldberg – Jackendoff 2004: 543)

- (29) *You can paint these wall-s white for hour-s, and*
 te AUX fest ezek fal-PL fehér PREP óra-PL, és
they won't become white.
 ők AUX.NEG válik fehér
 'Órákig festheted ezeket a falakat fehérre, de azok nem lesznek fehérek.'

(Borer 2005: 225)

Borer (2005: 8. fejezet) azt állítja, hogy az angol rezultatívok nem „hoznak létre” eseményszerkezetet, hanem csak módosítják azt. Tehát álláspontja szerint az eseménydekompozíciós elemzések, melyek egy okozó cselekvést és egy okozott eredményállapotot feltételeznek ezen szerkezetek szemantikájában vagy szintaxisában, nem fenntarthatók. Ezt támasztják alá az alábbi példák is, amelyekben atelikus rezultatív szerkezeteket találunk kumulatív szemantikájú belső argumentumokkal a mondatban.

- (30) a. *John hammer-ed metal/can-s flat (for an hour/*in an hour).*
 John kalapál-PST fém/doboz-PL lapos (atelikus)
 'John addig kalapált fémet/dobozokat, amíg az/azok laposak nem lettek.'
 b. *Kim sang babies asleep (for an hour/*in an hour).*
 Kim énekel-PST baba.PL alvó (atelikus)
 'Kim addig énekelt, amíg a kisbabák el nem aludtak.'

(Borer 2005: 225)

Ahogy azt a 2.1 szakaszban láttuk, az eseménydekompozíciós elemzések komplex belső szerkezetet tulajdonítanak az olyan tranzitív predikátumoknak is, mint az angol *break* 'eltör' és *open* 'kinyit' az olyan példákban, mint a *John broke the vase* 'John eltörte a vázát' és a *John opened the door* 'John kinyitotta az ajtót'. Eme elemzések egyik fontos előrejelzése, hogy azok a mondatok, amelyek ilyen predikátumokat tartalmaznak, akkor tekinthetők igaznak, ha létrejön egy új eredményállapot a törési és nyitási események végén. Az angolban ezek az előrejelzések helyesnek bizonyulnak, amint az alábbi teszt is mutatja:

- (31) *#Shane just broke the vase, but nothing is different about it.*
 Shane éppen tör.PST a váza de semmi van különböző PREP ő
 #'Shane éppen eltört egy vázát, de a váza nem változott semmit.'

(Beavers – Koontz-Garboden 2020: 167)

A (31)-es példa azt mutatja, hogy a *break the vase* 'eltöri a vázát' predikátum szükségszerűen együttjár egy új eredményállapot létrejöttével. Ennek a tagadása szemantikai anomáliát eredményez a mondatban.

Ezzel szemben, ahogy azt a 3. szakaszban látni fogjuk, amint egyéb nyelvek hasonló predikátumait is megvizsgáljuk, az eseménydekompozíciós elemzések nem jelzik előre az összes lehetséges jelentést. Előbb azonban, a 2. szakasz zárásaként, az igei partikulák nyelvtani viselkedése által felvetett néhány kérdést tárgyalok olyan nyelvekben, mint az angol, a szláv nyelvek és a magyar.

2.4. Az igei partikulák

A rezultatív szerkezetekhez hasonlóan fontos és az aspektuskutatás egy másik központi adattípusát a valamilyen partikulával együtt álló igék adják. A (32)-ben található példák ilyen igei kifejezéseket illusztrálnak az angoltól (32a) és a magyarból (32b).

(32) a. *look the information up* 'kikeresi az információt', *eat the sandwiches up/eat up the sandwiches* 'megeszi a szendvicseket', *write up the report* 'megírja a jelentést'

b. *felmászik a fára, lefest egy kerítést, megeszik egy almát*

További példákat találunk a szláv nyelvekben, melyekben az igék többnyire párokban fordulnak elő, és az ige párok egyik tagja tartalmaz egy igekötőt. Ilyen például a (25)-ös cseh mondatban szereplő ige. Első ránézésre úgy tűnhet, hogy az olyan morfémák, mint az angol *up* a (32a) példákban, a magyar *fel*, *le* és *meg* a (32b)-ben, és az olyan igekötők, mint a cseh *vy* a (25)-ös példában, hasonlítanak a mondatban betöltött aspektuális szerepüket illetően. Ha jobban megvizsgáljuk ezen igei kifejezések nyelvtani viselkedését, rájövünk ugyanakkor, hogy az igei partikulák nyelvtana jelentősen különbözik egymástól a különböző nyelvekben, ahogy ezt a (33)-as és (34)-es példák is bizonyítják.

(33) **János megevett szendvicseket.*

(34) *John ate up sandwich-es for/*in 10 minute-s.*
 John eszik.PST PRT szendvics-PL PREP/*PREP 10 perc-PL
 'John szendvicseket evett.'

Míg a magyar *megevett* igekötős ige környezetében nem fordulhat elő a *szendvicseket* pusztán főnévi téma argumentum semleges mondatokban (lásd még ehhez például É. Kiss (2006)-os tanulmányát és a 2.2. szakaszt), az angolban a *sandwiches* 'szendvicsek' téma grammatikus mondatot eredményez az *eat* 'eszik' ige és az *up* partikula után. Ebben az esetben atelikus eseményleírást kapunk, melyet

a (34)-ben alkalmazott teszt is bizonyít.¹⁹ Ahogy a (25)-ös példával kapcsolatban láttuk, a szláv nyelvekben gyakran azt találjuk, hogy bár előfordul egy pusztánévi téma argumentum az igekötős ige környezetében, hasonlóan a (34)-es angol példához, annak specifikus olvasatot kell kapni, nem úgy, mint az angolban.

Az olyan szláv igekötőkkel kapcsolatban, mint a cseh *vy* a (25)-ös példában, számos különböző elemzést találunk a szakirodalomban: Filip és Rothstein (2005) és Filip (2008) például amellett érvel, hogy a szláv perfektív igekötős igék maximális eseményeket fejeznek ki, és így az ilyen kifejezések telikus olvasatot kapnak. Fontos állítás ebben az elméletben, melyet részletesebben a 3. szakaszban tárgyalok, hogy ezen olvasat egy rejtett maximalitási operátornak köszönhető. Ez azt jelenti, hogy a perfektív igekötők nem közvetlen megnyilvánulásai ennek az operátornak, hiszen találunk arra példát, hogy a szláv ige tartalmaz egy perfektív igekötőt, valamint egy másodlagos imperfektívizáló morfémát, és atelikus olvasatot kap a mondat. Ezt illusztrálja a (35)-ös cseh adat Filip (2008) tanulmányából.

- (35) *Mozart do-pis-ova-l poslední takty*
 Mozart TERM-ír-IPFV-PST.3SG utolsó hangjegy.PL
*Don Giovanniho týden / *za týden.*
 D.G.SG.GEN egy hétig / *egy hét alatt
 'Mozart egy hetet töltött a D.G. utolsó hangjainak az írásával.'

cseh (Filip 2008: 246)

Arra az állításra is látunk példát a szakirodalomban, hogy a szláv perfektív igekötők közvetlenül kódolják az igei predikátumokról, hogy telikusak. Borer (2005) szerint például, amennyiben a perfektív igék párjának az elsődleges imperfektív igéket tekintjük és nem a másodlagos imperfektív igéket (ahogy Filip teszi), akkor semmi nem akadályozza meg, hogy a perfektív igekötőket közvetlenül felelőssé tegyük a telikusságért, ami Borer (2005) esetében mennyiségi szerkezetek létrejöttét jelenti a szintaxisban. Borer (2005)-ben a szláv perfektív igekötők egy aspektuális funkcionális projekció (Asp_Q) fejéhez köthető változónak adnak értéket és ezáltal eseményszerkezetet (tehát mennyiségi/telikus struktúrát) hoznak létre. Ezzel szemben például az angol *up* az előző példákban, az angol rezultatívokhoz hasonlóan, csak módosítja a predikátumot. Borer (uo.) aspektuális projekciójában a Q rövidítés a *quantity* 'mennyiség' szóra vonatkozik. A mennyiségi predikátumok nem homogének. A homogén predikátumokra a kumulativitás és az

¹⁹ A (34)-es példa azt kívánja illusztrálni, amikor egy esemény során történik a szendvicsek elfogyasztása (lásd még ehhez Borer [2005: 211] diszkusszióját). Egy alternatív értelmezés a predikátum iteratív olvasata, mely esetben több szendvicsevési esemény megy végbe. Köszönöm az egyik bírálómnak, hogy felhívta erre a figyelmemet.

oszthatóság jellemző (uo. 147). Lásd még ehhez Csirmaz (2012) tanulmányát, aki amellettt érvel, hogy a kumulativitás önmagában elég a homogenitáshoz.

A magyar igekötők, mint a *meg*, elsősorban a mondatok perfektív olvasatáért felelősek pl. Kiefer (1992), Piñón (1995), Kiefer – Ladányi (2000), É. Kiss (2002) és Alberti (2004) munkáiban. Később találunk amellettt is érveket az irodalomban, hogy az igekötők alapvetően telikussá teszik az igei predikátumokat, s ez a lexikális szemantikájukból következik (Csirmaz 2006, É. Kiss 2006). Ezen elemzésekben a telikusság kompozicionálisan jön létre, hasonlóan ahhoz, amit sok elemzésben látunk az angol adatok kontextusában (lásd ehhez a 2.2. szakaszt). A szintaxisban az alapvető funkciója az igekötőknek pusztán predikatívnek tekinthető a téma argumentum denotációjának végállapotára vonatkozóan, ahogy azt É. Kiss (2006) elemzésében látjuk: az igekötők a mondat ige utáni tartományában generálódnak, majd a VP-t domináló, a szerző által PredP-nek nevezett predikatív funkcionális projekció specifikálójába mozognak, hogy a Pred fej predikatív jegyét ellenőrizték.

Erre az elemzésre épít többek között Csirmaz (2006) és Surányi (2009) is. Csirmaz (2006)-ban az igekötők ige előtti pozíciója egy külső aspektuális projekció specifikálójá; ebbe a pozícióba mozognak a vP-t domináló PredP specifikálójából. Csirmaz (uo.) tehát ötvözi É. Kiss (2006) elméletének bizonyos elemeit az olyan korábbi elemzések feltételezéseivel, melyek az igekötők és a külső aspektus között közvetlen kapcsolatot feltételeznek.

Surányi (2009) PredP projekciója a vP és a VP között helyezkedik el. Annak specifikálójá egy köztes pozíció az igekötők számára, ahol azok szemantikailag inkorporálódnak az igei predikátumba. Ebből a pozícióból mozognak a TP specifikálójába, ahol a mozgató alapvető célja a T fej EPP jegyének ellenőrzése. Egy újabb tanulmányban pedig Surányi (2014) feltételez egy belső aspektuális projekciót a vP és a VP között és azt, hogy az igekötők eme projekció specifikálójába mozognak, mielőtt elfoglalják a vP-n kívüli pozíciójukat. Ezáltal a szerző közvetlen kapcsolatot teremt a magyar mondat szerkezete és annak belső aspektuális interpretációi között.

Egy újabb elemzés szerint, melyet Kardos és Farkas (2022)-ben találunk, az igei kifejezések telikus olvasata szintén egy belső aspektuális funkcionális projekcióhoz (AspP) köthető a mondat eseménytartományában, hasonlóan az olyan elemzésekhez, mint Borer (2005), MacDonald (2008) és Travis (2010). A szerzők ugyanakkor nem csupán egy [+telikus] jegyet társítanak az Asp fejhez, hanem egy [$\pm$ maximális] jegyet is, melynek eredményeképpen különbséget tudnak tenni a *meg*-típusú igekötők aspektuális hatása és az olyan áltárgyak aspektuális szerepe között, mint az *egyed* a *János futott egyed* típusú mondatokban. Az igekötők olyan telikus szerkezetek létrehozásáért felelősek, melyek maximális eseményeket írnak le, míg az *egyed* telikus szerkezetei nem járnak együtt maximális esemény-olvasattal. Az elméletben fontos még, hogy a szerzők csak a szükségszerű, tehát nem

törölhető telikusságot kötik az AspP projekcióhoz; az igeekötő nélküli, elfogyasztást és létrehozást kifejező predikátumok telikusságát, mely könnyedén törölhető (ahogy ezt a 3.1. szakaszban látni fogjuk), pusztán szemantikai jelenségnek tekintik. Összességében viszont az egyik központi állítása ezen elméletnek, hasonlóan Borer (2005), MacDonald (2008) és Travis (2010) elméletéhez, hogy a telikusság alapvetően a szintaktikai szerkezetből vezethető le, és nem kizárólag az igei predikátumok alkotóelemeinek lexikális szemantikájából következik. További információkért ezen elméletekről lásd még a 3.4. szakaszt.

3. Újabb eredmények a belső aspektus kutatásában

3.1. Aspektuális variabilitás és kettős inkrementalitás

A 2000-es évek fordulópontot jelentenek az eseményszerkezet kutatásában abban a tekintetben, hogy számos korábban elfogadott általánosítás kérdőjeleződik meg, és új jelenségek is napvilágra kerülnek többek között olyan adatoknak köszönhetően, melyeket kevésbé feltárt nyelveket vizsgálva elemeznek a kutatók.²⁰

Az utóbbi évtizedek egyik központi jelensége az aspektuális variabilitás: az olyan predikátumok, mint a *cool the soup* '(le)hűti a levest' és *warm the soup* '(fel)melegíti a levest', a kontextus függvényében lehetnek telikusak és atelikusak is kvantált belső tárgy jelenlétében. Hay és mtsai. (1999), Kennedy (2007), valamint Kennedy és Levin (2008) ezt a tulajdonságot a predikátumok skaláris szerkezetéből vezetik le. Javaslatuk lényege, hogy az ilyen és más hasonló predikátumok szemantikájában feltételezhető egy *d* változó, amely egy adott predikátum által kifejezett állapotváltozás mértékét jelzi. Amennyiben ez a változó specifikus értéket kap egy mondatbeli összetevőnek vagy a mondaton kívüli kontextusnak köszönhetően, telikus olvasat válik elérhetővé, míg ellenkező esetben atelikusan értelmezhető a mondat. Ezt illusztrálják a (36)-os példák és a hozzájuk tartozó logikai reprezentációk a (37)-ben.

- (36) a. *Kim lengthen-ed the rope.*
 Kim hosszabbít-PST a kötél
 'Kim (meg)hosszabbította a kötelet.' (telikus vagy atelikus)

- b. *Kim lengthen-ed the rope 5 inch-es*
 Kim hosszabbít-PST a kötél 5 hüvelyk-PL
 'Kim meghosszabbította a kötelet 5 hüvelykkel.' (telikus)

(Hay et al. 1999: 130)

²⁰ A 3. szakasz több ponton támaszkodik Kardos (2024) angol nyelvű tanulmányára.

- (37) a. $\exists e, d[\text{INCREASE 'NÖVEKEDÉS' (long 'hosszú'(rope 'kötél'))}(d)(e)]$
 b. $\exists e[\text{INCREASE 'NÖVEKEDÉS' (long 'hosszú'(rope 'kötél'))}(5 \text{ inches '5 hüvelyk'})(e)]$

(Hay et al. 1999: 132)

A (37a) reprezentációból az atelikus olvasat következik a (36a) példára vonatkozóan, hiszen a *d* változóhoz nincs specifikus érték rendelve. Ezzel szemben a (37b) telikus olvasatot mutat, hiszen pontosan kiolvasható a reprezentációból, hogy mennyivel nőtt a kötélen hossza. Az állapotváltozás mértékét a mondaton kívüli kontextusra támaszkodva is megállapíthatjuk, melynek következménye, hogy (36a) telikusan is értelmezhető. Ezen reprezentációkban egy INCREASE 'NÖVEKEDÉS' függvény és az ige alapjául szolgáló melléknév (*long* 'hosszú' → *lengthen* '(meg)hosszabbít') felelősek azért, hogy az igei predikátum skaláris változást fejez ki.

A (36a)-ban található példa tehát könnyedén értelmezhető atelikusan és telikusan is. Egy másik adattípus a fokozati eredménypredikátumok osztályában ettől némileg eltérő interpretációs tulajdonságokkal jellemezhető. A *straighten the rod* '(ki)egyenesíti a rudat' predikátum például elsődlegesen telikus olvasatot kap, de a kontextus hatására atelikusan is értelmezhető. Emellett magyarázva fogalmazza meg Kennedy és Levin (2008) az értelmezési gazdaságosság elvét:

- (38) **Értelmezési gazdaságosság:** Egy mondat igazságfeltételeit úgy számítjuk ki, hogy maximalizáljuk a mondat alkotóelemeire jellemző konvencionális jelentések hozzájárulását a mondat szemantikájához.

(Kennedy – Levin 2008: 169)

A fenti példákkal szemben zárt végű skálát lexikalizáló *straighten the rod* '(ki)egyenesíti a rudat' predikátum esetében az az elsődleges értelmezés, hogy a rúd (teljesen) egyenes lett.²¹ A kontextus azonban ezt felülírhatja: ebben az esetben azt a jelentést kapjuk, hogy a rúd egyenesebb, és nem egyenes lett.

Az angolban egyéb predikátumosztályokra is jellemző az aspektuális variabilitás (ami nem keverendő össze a kétértelműséggel). Levin és Sells (2009: 311) például a *sweep the counter* '(le)sepri a pultot' és *wipe the counter* '(le)törli a pultot' példákat említi, melyek értelmezhetők telikusan (tehát teljes egészében le lett seprve vagy törölve a pult), míg többszöri seprési és törlési események leírásakor atelikus olvasattal jellemezhetők.

²¹ A skaláris predikátumok skáláinak különböző típusaihoz lásd például Wechsler (2005) tanulmányát.

Egy harmadik predikátumosztály, amelyre jellemző az aspektuális variabilitás, az elfogyasztást kifejező predikátumok osztálya. Az *eat an apple* '(meg)eszik egy almát' predikátum értelmezhető atelikusan is, ahogy azt az alábbi példa mutatja, annak ellenére, hogy a téma argumentum kvantált:

- (39) *Kathleen ate an apple for a couple of*
 Kathleen eszik.PST egy alma PREP egy pár PREP
minute-s while talking on the phone.
 perc-PL míg beszél.PTCP PREP a telefon
 'Kathleen egy pár percig almát evett, miközben telefonon beszélt.'

(Smollett 2005: 50)

A skaláris elemzéseket és a Krifka-féle szemantikát ötvözi Beavers (2009, 2011, 2012), aki alapvetően azt szeretné megragadni, hogy nemcsak egy argumentum szemantikája befolyásolja az aspektuális értelmezéseket, hanem kettő, ahogy ezt a (22)-es példában is láttuk. Ez azt jelenti, hogy egyszerre két argumentum vesz részt a kimérésben, azaz két argumentum lehet inkrementális téma: az igei predikátum által lexikalizált skála és az az argumentum, amelynek a denotátuma átmegegy valamilyen változáson. Egy újfajta homomorfizmust javasol, melyet téma/útvonal relációnak nevez el, és azt, hogy alapvetően két feltételnek kell teljesülnie a telikus olvasatokhoz: a skála specifikus végponttal kell, hogy rendelkezzen, és kvantált témára van szükség.

Továbbra is problémát jelent viszont a (20)-as példa, amit a (40) mutat ismét, hiszen telikus olvasatot kapunk kumulatív témával a mondatban.

- (40) *Kate ate more than three apple-s in*
 Kate eszik.PST több mint három alma-PL PREP
*10 minute-s/*for 10 minute-s.*
 10 perc-PL/*PREP 10 perc-PL
 'Kate 10 perc alatt/*10 percig több, mint három almát evett.'

A fenti példa telikus értelmezésének az előrejelzésére Beavers (2012) eseménymaximalizációt feltételez a VP szintjén, Filip és Rothstein (2005) és Filip (2008) elméletére építve. Az eseménymaximalizációs művelet a MAX_E operátorhoz köthető a mondatban, melynek bemenetét részbenrendezett események adják, kimenetéről pedig maximális események szolgálnak, és így telikusságot kapunk. (Lásd még ehhez a 3.3. és 3.4. szakaszokat.)

A magyarra vonatkozóan azt állítom Kardos (2012)-ben és (2016)-ban, hogy az olyan igeekötők, mint például a *meg a megjavít egy autót* predikátumban, explicit megnyilvánulásai Filipék MAX_E operátorának, melynek következménye, hogy Beavers telikussági feltételei teljesülnek. Ezen feltételezések lehetővé teszik,

hogy előre jelezzük az aspektuális variabilitás hiányát, mely a magyar igekötős és igekötő nélküli igék nagy részére jellemző, és például azt, hogy semleges mondatokban kumulatív tárgyak jellemzően nem fordulnak elő igekötős igékkel, ahogy a (33)-as példa is mutatta ezt.²²

Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy a magyar igei predikátumok egy kisebb része jellemezhető aspektuális variabilitással. Külön említésre érdemes a létrehozást és elfogyasztást kifejező predikátumok osztálya, ahol könnyedén kapunk telikus és atelikus olvasatot is kimérő tárgyakkal az igei predikátum környezetében. Ezt illusztrálják az alábbi példák.

(41) a. *János tíz percig evett egy almát.*

b. *Péter egy évig épített egy házat.*

(Kardos 2019: 494)

c. *Judit egy hónapig festett egy képet.*

Az angolhoz hasonlóan tehát a telikus értelmezés nem szükségszerű az olyan kimérő tárgyakkal, mint az *egy almát*, az *egy házat* és az *egy képet* az *eszik*, *épít* és *fest* igék környezetében.²³ A telikusságnak ezen példák által is bemutatott törölhetősége az egyik oka annak, hogy Kardos és Farkas (2022) az *eszik egy almát* és más hasonló predikátumok aspektuális viselkedését pusztán szemantikai kérdésnek tekinti, szemben más predikátumok szükségszerű (tehát nem törölhető) telikusságával, amit a szintaxisból vezetnek le. Az utóbbi feltételezést Borer (2005: 153) inspirálja, aki a telikusság törölhetőségének a hiányát azzal magyarázza, hogy a telikusság egy szintaktikai jelenség, és nem csupán az egyes szavak lexikális szemantikája alapján számítjuk ki. Így például az olyan szerkezetek esetében, mint a *straighten the rope completely* 'teljesen kiegyenesíti a kötelet', a szerző azt állítja, hogy a predikátum telikus értelmezése azért kötelező, mert a

²² Az olyan példák, mint a *kimos egy inget* és *kisúrol egy kádat*, problémát jelentenek Kardos (2012, 2016) elméletének, hiszen bár egyértelműen telikusak, egy új eredményállapot létrejöttét nem lexikalizálják. Ez azt jelenti, hogy ezen predikátumok esetében nem határozható meg egy specifikus skaláris végpont úgy, mint például a *felmelegít egy tárgyért* esetében, ahol meleg állapotba kerül a belső argumentum denotátuma. Lásd még ehhez Kardos (2025)-ös tanulmányát és a 3.4 szakaszt.

²³ Az egyik bírálóm megemlíti, hogy a *légtelenít három csövet* predikátum, mely Szabolcsi (1983) példája, ugyancsak kompatibilis atelikus és telikus olvasatokkal is. Hasonló viselkedést mutat a *lomtalanít egy utcát* predikátum is, mely Kiefer (1992)-től származik. A *légtelenít* igével kapcsolatban Den Dikken és Dékány (2023: 21. lábjegyzet) azt feltételezi, hogy a *-talan* végződés szintaxisában van egy P kategória, melynek következtében átveszi az igekötő telicizáló feladatát a mondatban. Ez magyarázhatja azt, hogy az ilyen végződéssel rendelkező igék általában igekötő nélkül fordulnak elő.

completely 'teljesen' határozószó módosítja a mondat belső aspektuális projekcióját, tehát jelenléte kikényszeríti egy mennyiségi/telikus struktúra létrejöttét.

3.2. Nemkulmináló predikátumok

Egy újabb jelenség, mely a 2000-es években került az eseményszerkezeti kutatások előterébe, az alábbi példával illusztrálható a karacsáj-balkár nyelvből:

- (42) *kerim ešik-ni ac-xan-di, alaj boša-ma-kan-di.*
 Kerim ajtó-ACC nyit-PFV-3SG de befejez-NEG-PFV-3SG
 Szó szerinti fordítás: 'Kerim kinyitotta az ajtót, de nem fejezte be a nyitást.'

karacsáj-balkár (Tatevosov 2008: 396)

Martin és Demirdache (2020: 1198) is tárgyalják ezt az adatot, és megállapítják, hogy az igei predikátum által kifejezett esemény nem kulminál szükségszerűen egy eredményállapotban. Így lehetséges, hogy nincs ellentmondás a mondatban. Hasonló jelenségek előfordulnak többek között a mandarin kínaiban, a koreai, a hindi és a salish nyelvekben (Bar-el 2005; Bar-el et al. 2005; Altshuler 2014; Martin – Schäfer 2017; Beavers – Lee 2020).

Martin és Demirdache (2020: 1203) azt is hangsúlyozzák, hogy a nemkulmináló predikátumokat nem szabad összetéveszteni az olyan példákkal, mint az angol *clean the kitchen* 'kitakarítja a konyhát' a (43)-ban.

- (43) *Paul clean-ed the kitchen in half an hour,*
 Paul takarít-PST a konyha PREP fél egy óra
although it is not completely clean yet.
 bár ő van nem teljesen tiszta még
 'Paul egy fél óra alatt kitakarította a konyhát, de az még nem teljesen tiszta.'

(Martin – Demirdache 2020: 1203)

A fenti példában azt tagadjuk a második tagmondatban, hogy a konyha teljesen tiszta lett. Azt, hogy szükségszerű, hogy a *clean the kitchen* 'kitakarítja a konyhát' által leírt szituáció elérjen egy végpontot, a (44)-es példa mutatja.

- (44) *Paul clean-ed the kitchen,*
 Paul takarít-PST a konyha
#but he hasn't finish-ed cleaning it.
#de ő AUX.NEG befejez-PST takarít. PTCP ő
 'Paul kitakarította a konyhát, de nem fejezte be a takarítást.'

(Martin – Demirdache 2020: 1203)

Az angol *clean the kitchen* 'kitakarítja a konyhát' kifejezés nem kompatibilis egy olyan tagmonddal, ami azt állítja, hogy a takarítás nem fejeződött be. Ennek a példának a szemantikája tehát eltér az olyan adatok szemantikájától, mint amit a (42)-ben találunk.

A nemkulmináló predikátumokat az utóbbi időben sokféleképpen elemezték: Tatevosov (2008), ill. Beavers és Lee (2020) például egy modális operátort feltételeznek az ige jelentésében vagy valamilyen más alkotóelemben a mondatban, és ebből vezetik le a nemkulmináló értelmezéseket az olyan nyelvekben, mint a karcásj-balkár és a koreai. Beavers és Lee (2020) az alábbi koreai példát tárgyalják, amely azért érdekes, mert kulmináló és nemkulmináló olvasatot is kaphat.

- (45) *ku-ka* *changmwun-ul* *kkay-ss-ta.* *haciman* *changmwun-i*
 ő-NOM ablak-ACC tör-PST-DECL de ablak-NOM
 kkay-ci-ci *anh-ass-ta.*
 tör-PASS-COMP NEG-PST-DECL

Szó szerinti fordítás: 'Betörte az ablakot. De az nem lett törött.'

koreai (Beavers – Lee 2020: 1235)

A (45)-ben tehát törölhető az az olvasat, miszerint az ablak törött állapotba került a törési esemény végén. A szerzők azt is állítják, hogy a nemkulmináló olvasatok kompatibilisek olyan szituációkkal, amelyekben a téma egyáltalán nem megy keresztül állapotváltozáson, és olyanokkal is, amelyekben részleges változás jellemzi az eseménynek ezt a résztvevőjét. Az előző olvasathoz az kell, hogy szándékos legyen a törési cselekvés. Ez a két olvasat két különböző deriváció eredménye: a változással nem együttjáró törési cselekvés egy modális operátor jelenlétének köszönhető, melyet egy néma grammatikai elem kódol a predikátum szerkezetében, míg a részleges változással jellemezhető olvasat ennek az operátornak a hiányában válik elérhetővé. A részleges változással jellemezhető olvasat olyan változásnak felel meg, mely nem kvantált, míg a kulmináló olvasat kvantált változásból következik egy skála mentén (Beavers 2013).

3.3. Maximális események kifejezése a nyelvekben

A kulmináló és nemkulmináló predikátumok legújabb elemzései gyakran tartalmaznak valamilyen maximalizációs operátort. Ilyen például Filip és Rothstein (2005), valamint Filip (2008) már említett eseménymaximalizációs operátora. Filipék munkájára és a skaláris szemantikai szakirodalomra alapvetően épít Martínez Vera (2021) is, aki fokozati eredménypredikátumokat vizsgálva négy különböző stratégiát azonosít a nyelvekben a maximális események kifejezésére. Ezeket a stratégiákat annak alapján határozza meg, hogy az eseménymaximalitás

és az igei predikátumok skálájának végpontossága jelölve van-e morfoszintaktikailag: az angol típusú nyelvekben az eseménymaximalitás és az igei predikátumok skálájának végpontossága nincs jelölve morfoszintaktikailag. A maximális-esemény-olvasatok kontextuális információk alapján elérhetővé válhatnak például a *warm/cool the soup* és *lengthen the rope* típusú példák esetében, ahogy ezt a 3.1. szakaszban is láttuk.

A magyarra ezzel szemben nem jellemző az angol típusú flexibilitás. Ebben a nyelvben az eseménymaximalizációért közvetlenül felelősek például az olyan ige-kötők, mint a *ki* a (46)-ban, melyek azt is eredményezik, hogy az igei predikátumok skálái is végpontosak (Kardos 2016).

(46) a. *Enikő egy óráig/*egy óra alatt egyenesített egy rudat.*

b. *Enikő *egy óráig/egy óra alatt kiegyenesített egy rudat.*

Az eseménymaximalizáló elemek alapvetően meghatározzák a magyar vP szemantikáját és szintaxisát (lásd még ehhez Kardos és Farkas (2022) tanulmányát); a kontextusnak a fokozati eredménypredikátumok osztályában nem jut szerep az aspektuális értelmezések kiszámításában.

Egy harmadik stratégia a maximális események kifejezésére, melyet Martínez Vera (2021) tárgyal, a dél-amerikai ajmara nyelv déli változatában figyelhető meg. Kontextuális tényezők itt sem játszanak szerepet a kulmináló értelmezések kiszámításában, amennyiben az igei predikátum lexikalizál egy maximális értéket a predikátum skálájának végpontját illetően. Ezt illusztrálja a (47)-es példa, ahol a telikus példában (47b) szerepel az aspektuális szerepű *su* morféma, míg az atelikus példában (47a) nem.

(47) a. *Mariya ?*10 minutos-tha / 10 minutos uka ñikuta llusk'acha-i*
 Mariya 10 perc.PL-ABL / 10 perc.PL az haj egyenesít-3SBJ
 'Mariya 10 percig egyenesítette azt a haját.'

b. *Mariya uka ñikuta llusk'acha-su-i, #ukatha uka ñikuta*
 Mariya az haj egyenesít-SU-3SBJ de az haj
janiwa llusk'acha-ta:-ka-i-ti.
 nem egyenesít-PTCP-BE-NEG-3SBJ-NEG
 'Mariya kiegyenesítette azt a haját, #de az nem egyenes.'

ajmara (Martínez Vera 2021: 10–11)

Fontos különbség a magyar és az ajmara között, hogy például a *meg* igeekötővel szemben a *su* morféma környezetében állhat kumulatív téma is. Ezt látjuk (48)-ban.

- (48) a. *Mariya* *?*10 minutos-tha/10 minutos* *ñikuta-naka*
 Mariya 10 perc.PL-ABL / 10 perc.PL haj-PL
 llusk'acha-su-ra-i.
 egyenesít-SU-PL-3SBJ
 'Mariya 10 percig haját egyenesített.'
- b. *Mariya* *10 minutos-tha/?*10 minutos* *uka* *ñikuta*
 Mariya 10 perc.PL-ABL / 10 perc.PL az haj
 llusk'acha-su-i.
 egyenesít-SU-3SBJ
 'Mariya kiegyenesítette azt a haját.'

ajmara (Martínez Vera 2021: 13)

Amint azt a (48a) illusztrálja, bár a *su* morféma megjelenik az igében, a kumulatív téma jelenlétében atelikus olvasatot kap a mondat. A (48b) ugyanakkor telikusan értelmezhető kvantált téma jelenlétében és a *su* morfémával a morfológiailag összetett igében. Ebben a nyelvben tehát a *su* morféma, például a magyar *meg*-gel szemben, csak a predikátum skálájának a végpontosságát garantálja, az esemény maximalitását nem.

Végezetül a negyedik stratégia Martínez Vera (2021) klasszifikációjában a szláv nyelvekre jellemző. A szerző azt állítja az olyan igeekötőkről, mint a lengyel *wy* a *Marcin wyczyściła szufladę* 'Marcin kitakarította a fiókot' mondatban, hogy közvetlenül felelősek az eseménymaximalizációért, hasonlóan ahhoz, amit például a magyar *meg* igeekötő esetében látunk. A magyarral szemben ugyanakkor a szláv adatok kontextuális maximális értékeket is megengednek az igei predikátumok skaláris végpontjának azonosításakor. Más szóval tehát a pragmatikának is lehet szerepe a maximális esemény-olvasatok meghatározásakor (uo. 14). A magyarhoz hasonlítanak a szláv nyelvek még abban a tekintetben, hogy a *wy*-típusú igeekötők környezetében kumulatív értelmezést nem kaphat a téma argumentum, szemben az angol *up* igei partikulával (lásd a 2.4. szakaszt) és a *su* morfémával az ajmarában.

3.4. Kulmináló predikátumok a szintaxisban

A szemantikai vizsgálódások mellett új szintaktikai elemzéseket is látunk az eseményszerkezet-kutatásban az utóbbi évtizedekben. Az olyan elemzések, mint Ritter és Rosen (1998, 2000), Borer (2005), Thompson (2006), Ramchand (2008) és Travis (2010), mind azt feltételezik, hogy a telikus értelmezések egy szintaktikai projekcióhoz (AspP vagy ResP) köthetők. Fontos érv a telikusság szintaktikai ábrázolása mellett, hogy a predikátumok telikus értelmezése és a belső tárgy nyelvtana között jól meghatározható kapcsolat van. A finn gyakran hivatkozott példa

erre, ahol a dinamikus eseményeket kifejező események esetében tárgyesetű belső argumentumok jelenlétében telikusságot kapunk, míg a partitivus eset atelikusságot eredményez (Kiparsky 1998).

Az utóbbi évek kutatásai azonban rámutattak, hogy a tárgyeset és a telikusság közötti kapcsolat csak indirektnek tekinthető, különösen, ha egyéb nyelvek adatait is megvizsgáljuk (MacDonald 2008). A (49)-ben például a tárgyesetű belső argumentum (*krumplit*) egy egyszerű cselekvést kifejező ige (*hámozta*) jelenlétében atelikus eseményleírást eredményez a magyarban.

(49) *Józsi 10 percig/*10 perc alatt hámozta a krumplit.* (tárgyeset és atelikus olvasat)

A fenti példán kívül az alábbi angol adat is problémát jelent egy olyan elemzésnek, ahol közvetlen kapcsolatot feltételezünk a tárgyeset és a telikusság között. Az (50)-es mondat egy tárgyesetű komponens nem tartalmazó unakkuzatív szerkezetet illusztrál, aminek az egyetlen lehetséges olvasata telikus.

(50) *The bottle broke.* (unakkuzatív szerkezet és telikus olvasat)
 az üveg törik.PST
 'Az üveg eltört.'

MacDonald (2023) az angol tárgyak kimérő szerepét is megkérdőjelezi többek között olyan példák alapján, mint az (51)-es.

(51) *Jerry drank it in/for 10 minute-s.*
 Jerry iszik.PST ő PREP/PREP 10 perc-PL
 'Jerry 10 perc alatt megitta/10 percig itta (azt).'

(MacDonald 2023: 3)

A fenti példa érdekessége tehát, hogy bár van az inkrementális változást kifejező ige környezetében egy specifikus, kimérő tárgy, a telikus olvasat mellett atelikusan is értelmezhető a mondat. Ez problémát jelent azon elméletek számára, ahol a telikusság alapvetően a belső tárgyak nyelvtanából van levezetve úgy, hogy a behatárolt tárgyak telikusságot, míg a nem behatárolt tárgyak atelikusságot eredményeznek. Lásd még ehhez MacDonald és Glodstaf (2025) tanulmányát, melyben a szerzők amellet érvelnek, hogy a főnévi csoportok szerkezetén belül nem feltételezhető egy aspektuális funkcionális projekció (vagy bármilyen aspektuálisan releváns szintaktikai jegy), hiszen annak jelenléte közvetlen kapcsolatot eredményezne a belső tárgyak nyelvtana és az igei csoportok aspektuális értéke között. Az utóbbi évtizedek új empirikus adatai azonban ezt nem mindig támasztják alá.

Ahogy azt Kardos (2024)-ben is tárgyalom, a tárgyak aspektuális szerepén túl néhány további kérdés is fontos szerepet kapott az utóbbi évtizedek szintaktikai elemzéseiben. Íme két példa ezekre:

(i) Az eseménytartományban pontosan hol helyezkedik el a telikusságért felelős aspektuális projekció?

(ii) Milyen szintaktikai operáció felelős a telikus értelmezésekért a különböző nyelvekben?

Az (i) kérdést illetően Thompson (2006) amellett érvel, hogy a belső aspektuális AspP közvetlenül a vP felett található, míg MacDonald (2008) és Travis (2010) elméletében a vP és a VP között helyezkedik el ez a projekció. MacDonald (2008) az *in*-típusú és *for*-típusú időhatározók hatóköri tulajdonságait vizsgálva érvel állítása mellett és Thompson (2006) elemzése ellen, míg Travis (2010) többek között a tagalog igék morfológiája alapján érvel az AspP jelenléte és pozíciója mellett. Ahogy azt Kardos és Farkas (2022) is tárgyalja, MacDonald (2008) egyik fontos célja, hogy megragadja azt a leképezési (vagy kimérő) mechanizmust, melynek során a belső tárgyi argumentum nyelvtana meghatározza az igei predikátum aspektuális interpretációját. Feltételezése szerint ennek a leképezésnek a szintaktikai megvalósulása az Agree reláció, mely az Asp fej és az ahhoz legközelebb álló főnévi kifejezés között áll fenn. A szerző azt is feltételezi, hogy a V és Asp fejek a szemantika számára értelmezhető jegyeket is hordoznak, melyek azért felelősek, hogy az igei predikátumok által leírt eseményeknek van-e kezdeti és/vagy végpontjuk. A belső aspektuális projekció jelenlétének fontos következménye, hogy csak olyan összetevők járulhatnak hozzá az igei predikátum aspektuális tulajdonságaihoz, melyek az AspP által dominált tartományban foglalnak helyet. Ebből következik, hogy az alany és az AspP tartományán kívüli adjunktumok nem befolyásolják a belső aspektust, szemben például a bővítményekkel a VP-n belül.

Ezzel szemben Travis (2010) a kimérés jelenségét mozgatás által ragadja meg. A kimérő tárgyak az AspP specifikálójába mozognak, míg azon tárgyak, melyek nem mérnek ki, az alsó igei csoport (V₂P ebben az elméletben) specifikálójában maradnak. Az eseménytartományban több pozíciónak lehet eseményszerkezeti funkciója: az AspP feletti igei fej például a tagalog *pag* morfémának ad helyet, mely okozást fejez ki, míg az AspP specifikálójában található a kimérő tárgyak az angolban. Az Asp fej explicit megnyilvánulásai például a malagasi és a mandarin kínai különböző aspektuális morfémái, míg a V₂P bővítményi pozícióját foglalják el az angol rezultatív kifejezések.

A (ii)-es kérdésre is különböző válaszokat találunk a szakirodalomban: Thompson (2006) például egy szintaktikai jegyellenőrzési mechanizmust javasol, míg Borer (2005) azt állítja, hogy például az angol *drink a beer* '(meg)iszik egy

sört' telikussága úgy jön létre, hogy a belső tárgy mennyiségi értéke átmásolódik a szerző által feltételezett Asp_Q fejére (és ott így értéket kap egy eseményváltozó) annak köszönhetően, hogy a tárgy és az Asp_Q fej egy speciális szintaktikai relációban (specifikáló-fej egyeztetés) áll egymással. (Lásd ehhez a 2.4. szakaszt.)

Később Borer (2023) alapvetően továbbgondolja Borer (2005)-öt. Az eseménykulmináció létrejöttéhez egy funkcionális projekció helyett kettőt feltételez, melyeket ASP-DIV és MAX címkékkel lát el. Az előző projekció azért felel, hogy az események mérhetők legyenek, míg a MAX projekció a mérésért felelős. A nyelvek különböző aspektuális elemei lehetnek csak az egyik, vagy mindkét projekció morfoszintaktikai megnyilvánulásai. Az angol mennyiségi kimérő tárgyak és az olyan célok, mint a *to the bank* 'a bankba' PP a *John ran to the bank* 'John a bankba futott' mondatban az ASP-DIV fej funkcionális változójának adnak értéket, míg a MAX fejhez tartozó változó olyan elemektől kaphat értéket, mint az angol *up* igei partikula az *ate the sandwiches up* 'megette a szendvicseket' szerkezetben. A magyar *meg* igekötő, a szláv perfektív igekötők és az angol *once* 'egyszer' és *twice* 'kétszer' adverbialis kifejezések mindkét fejhez tartozó változóhoz értéket rendelnek. Fontos, hogy Borer (2023) elméletében a MAX operátor tehát nem feltétlenül eredményez telikusságot, szemben Filip és Rothstein (2005), ill. Filip (2008) elemzésével.

A magyar adatokat illetően Kardos és Farkas (2022) elemzésében is központi állítás az, hogy a magyar telicizáló igekötőknek alapvetően nem predikatív a funkciója a szintaxisban a téma argumentum denotátumának végállapotára vonatkozóan, hanem specifikus mennyiséggel jellemezhető szerkezetek létrejöttéért felelősek. Azt, hogy a magyar igekötők nem feltétlenül fejezik ki egy új végállapot létrejöttét, az alábbi adatok mutatják:

(52) a. *János kisúrolt egy kádat, de a kád nem változott semmit.*

b. *Béla kimosott egy olajfoltos nadrágot, de a nadrág nem változott semmit.*

(Kardos 2023: 267 és 268)

A fenti mondatokban nem okoz szemantikai anomáliát, ha tagadjuk a kád és a nadrág állapotváltozását, ami arra enged következtetni, hogy a *kisúrol egy kádat* és a *timosott egy olajfoltos nadrágot* példák nyelvtanában nincs benne egy új végállapot létrejötte.

Ahogy már említettem, a mennyiségi szerkezetek például Borer (2005)-ben nem homogén szerkezetek, míg például Filip (2008)-ban olyan predikátumok, melyek maximális eseményeket fejeznek ki. Az utóbbi elméletben, melyre Kardos és Farkas (2022) is épít, a MAX_E operátor kimenetét az igei predikátumok denotációjában található legnagyobb események jelentik egy adott szituációban, ahol az események nagyságának a meghatározásához Landman (1992) *stage* 'szakasz' fogalmát használja a szerző.

4. Összefoglalás

Tanulmányomban az utóbbi kb. hét évtized eseményszerkezeti kutatásainak néhány fontosabb eredményét tekintettem át. Ezen belül célom volt megmutatni, hogy az elmúlt mintegy két és fél évtizedben számos új elemzés látott napvilágot, sok esetben új jelenségek felfedezésének köszönhetően. Egykor nagy hatású megközelítések (lásd például Dowty (1979) elemzését a teljesítményekre vonatkozóan, vagy a Krifka-féle (Krifka 1989, 1992, 1998) aspektuselméletet) cserélődtek le újabb elméletekkel, többek között a jól leírt és kevésbé leírt nyelvek új empirikus adatainak köszönhetően. Az a tény, hogy manapság már sok, tipológiailag különböző nyelv adataihoz van hozzáférésünk, feltehetőleg további érdekes kérdésekkel és megoldásokkal gazdagítja majd a belső aspektusról szóló kutatásokat.

Rövidítések

3	harmadik személy	PASS	passzív
ABL	ablatívusz eset	PFV	perfektív
ACC	tárgyeset	PL	többes szám
AUX	segédige	PREP	prepozíció
COMP	kötőszó funkciójú elem	PROG	progresszív
COMPL	befejezett aspektuális igekötő	PRT	igei partikula
DECL	kijelentő mód	PST	múlt idő
GEN	birtokos eset	PTCP	participium
IPFV	imperfektív	SBJ	alany
NEG	tagadás	SG	egyes szám
NOM	alanyeset	TERM	terminatív igekötő

Irodalom

- Alberti, Gábor (2004), Climbing for aspect: with no rucksack. In: É. Kiss, Katalin – van Riemsdijk, Henk (eds), *Verb clusters: a study of Hungarian, German and Dutch*. John Benjamins, Amsterdam. 253–290. <https://doi.org/10.1075/la.69.16alb>
- Altshuler, Daniel (2014), A typology of partitive aspectual operators. *Natural Language and Linguistic Theory* 32: 735–775. <https://doi.org/10.1007/s11049-014-9232-1>
- Bach, Emmon (1981), On time, tense, and aspect: an essay in English metaphysics. In: Cole, Peter (ed.), *Radical pragmatics*. Academic Press, New York. 63–81.
- Bach, Emmon (1986), The algebra of events. *Linguistics and Philosophy* 9: 5–16.
- Bar-el, Leora (2005), *Aspectual distinctions in Skwxwú7mesh*. PhD dissertation. University of British Columbia.
- Bar-el, Leora – Davis, Henry – Matthewson, Lisa (2005), On non-culminating accomplishments. In: Bateman, Leah – Ussery, Cherlon (eds), *Proceedings of the 35th Annual Meeting of the North East Linguistics Society*. Graduate Linguistics Student Association, Amherst, MA. 87–102.

- Beavers, John (2009), Multiple incremental themes and figure/path relations. In: Friedman, Tova – Ito, Satoshi (eds), *Proceedings from Semantics and Linguistic Theory 18*. Cornell University, Ithaca. 90–107. <https://doi.org/10.3765/salt.v18i0.2495>
- Beavers, John (2011), On affectedness. *Natural Language and Linguistic Theory* 29: 335–370. <https://doi.org/10.1007/s11049-011-9124-6>
- Beavers, John (2012), Lexical aspect and multiple incremental themes. In: Demonte, Violeta – McNally, Louise (eds), *Telicity, change, and state: A cross-categorical view of event structure*. Oxford University Press, Oxford. 23–59. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199693498.003.0002>
- Beavers, John (2013), Aspectual classes and scales of change. *Linguistics* 54: 681–706. <https://doi.org/10.1515/ling-2013-0024>
- Beavers, John – Koontz-Garboden, Andrew (2020), *The roots of verbal meaning*. Oxford University Press, Oxford. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198855781.001.0001>
- Beavers, John – Lee, Juwon (2020), Intentionality, scalar change, and non-culmination in Korean caused change-of-state predicates. *Linguistics* 58: 1233–1283. <https://doi.org/10.1515/ling-2020-0007>
- Bennett, Michael – Partee, Barbara (1972), *Toward the logic of tense and aspect in English*. System Development Corporation, Santa Monica, CA.
- Borer, Hagit (2005), *Structuring sense: the normal course of events*. Oxford University Press, Oxford. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199263929.001.0001>
- Borer, Hagit (2023), A loose end: Some thoughts on (so called) telicity. Előadás az International Workshop on Maximalization Strategies in the Event Domain című műhelykonferencián. 2023. április 18. Debreceni Egyetem.
- Comrie, Bernard (1976), *Aspect: an introduction to the study of verbal aspect and related problems*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Csirmaz, Anikó (2006), Particles and a two component theory of aspect. In: É. Kiss, Katalin (ed.), *Event structure and the left periphery*. Springer, Dordrecht. 107–128. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-4755-8_6
- Csirmaz Anikó (2008), Igei argumentumszerkezet. In: Kiefer Ferenc (szerk.), *Strukturális magyar nyelvtan IV. A szótár szerkezete*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 185–227.
- Csirmaz, Anikó (2012), Durative adverbials and homegeneity adverbials. *Lingua* 122: 1112–1133. <https://doi.org/10.1016/j.lingua.2012.05.002>
- Dahl, Östen (1985), *Tense and aspect systems*. Basil Blackwell, Oxford.
- Dikken, Marcel den – Dékány, Éva (2023), The morphosyntax of the Hungarian sociative and dissociative suffixes. *Journal of Uralic Linguistics* 2: 75–97. <https://doi.org/10.1075/jul.00015.dik>
- Dowty, David (1979), *Word meaning and Montague Grammar*. Reidel, Dordrecht. <https://doi.org/10.1007/978-94-009-9473-7>
- Dowty, David (1986), The effects of aspectual class on the temporal structure of discourse: semantics or pragmatics? *Linguistics and Philosophy* 9: 37–61. <https://doi.org/10.1007/BF00627434>
- Dowty, David (1991), Thematic proto-roles and argument selection. *Language* 67: 547–619. <https://doi.org/10.2307/415037>
- Filip, Hana (1993), *Aspect, situation types and noun phrase semantics*. PhD dissertation. University of California, Berkeley.

- Filip, Hana (1999), *Aspect, eventuality types, and nominal reference*. Garland, New York. <https://doi.org/10.4324/9780203827413>
- Filip, Hana (2008), Events and maximalization: the case of telicity and perfectivity. In: Rothstein, Susan (ed.), *Theoretical and crosslinguistic approaches to the semantics of aspect*. John Benjamins, Amsterdam. 217–256. <https://doi.org/10.1075/la.110.10fil>
- Filip, Hana (2012), Lexical aspect. In: Binnick, Robert I. (ed.), *The Oxford handbook of tense and aspect*. Oxford University Press, Oxford. 721–751. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195381979.013.0025>
- Filip, Hana – Rothstein, Susan (2005), Telicity as a semantic parameter. *Formal Approaches to Slavic Linguistics* 14: 139–156.
- Goldberg, Adele E. – Jackendoff, Ray (2004), The English resultative as a family of constructions. *Language* 80: 532–568. <https://doi.org/10.1353/lan.2004.0129>
- Gyuris Beáta – Kiefer Ferenc (2008), Az igék lexikai ábrázolása és az eseményszerkezet. In: Kiefer Ferenc (ed.), *Strukturális magyar nyelvtan IV. A szótár szerkezete*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 229–267.
- Hay, Jennifer – Kennedy, Christopher – Levin, Beth (1999), Scalar structure underlies telicity in degree achievements. In: Matthews, Tanya – Strolovitch, Devon (eds), *Proceedings of Semantics and Linguistic Theory 9*. Cornell University, Ithaca. 127–144. <https://doi.org/10.3765/salt.v0i0.2833>
- Higginbotham, James (2000), *On the representation of telicity*. Kézirat. University of Oxford.
- Kardos, Éva (2012), *Toward a scalar semantic analysis of telicity in Hungarian*. PhD dissertation. Debreceni Egyetem.
- Kardos, Éva (2016), Telicity marking in Hungarian. *Glossa* 1/1, No. 41. <https://doi.org/10.5334/gjgl.52>
- Kardos, Éva (2019), Situation aspectual properties of creation/consumption predicates. *Acta Linguistica Academica* 66: 491–525. <https://doi.org/10.1556/2062.2019.66.4.2>
- Kardos Éva (2023), A magyar igék lexikális szemantikájának megszorítottsága. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok* 35: 249–280.
- Kardos, Éva (2024), Culmination phenomena across languages. *Language and Linguistics Compass* 18/5: 1–24. <https://doi.org/10.1111/lnc3.12528>
- Kardos, Éva (2025), Modification in the verbal domain in Hungarian. In: Kishimoto, Hideki – Kawashima, Masashi – Xu, Zicheng (eds), *Papers from the International Workshop on the Syntax of Predication and Modification 2024*. Kobe University, Kobe. 71–85. <https://doi.org/10.24546/0100492868>
- Kardos, Éva – Farkas, Imola-Ágnes (2022), The syntax of inner aspect in Hungarian. *Journal of Linguistics* 58: 807–845. <https://doi.org/10.1017/s0022226721000426>
- Kennedy, Christopher (2007), Vagueness and grammar: the semantics of relative and absolute gradable predicates. *Linguistics and Philosophy* 30: 1–45. <https://doi.org/10.1007/s10988-006-9008-0>
- Kennedy, Christopher – Levin, Beth (2008), Measure of change: the adjectival core of degree achievements. In: McNally, Louise – Kennedy, Christopher (eds), *Adjectives and adverbs: syntax, semantics and discourse*. Oxford University Press, Oxford. 156–182. <https://doi.org/10.1093/oso/9780199211616.003.0007>
- Kiefer Ferenc (1992), Az aspektus és a mondat szerkezete. In: Kiefer Ferenc (szerk.), *Strukturális magyar nyelvtan I. Mondattan*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 797–886.

- Kiefer Ferenc (2006), *Aspektus és akcióminőség – különös tekintettel a magyar nyelvre*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Kiefer Ferenc – Ladányi Mária (2000), Az igeekötők. In: Kiefer Ferenc (szerk.), *Strukturális magyar nyelvtan III. Morfológia*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 453–518.
- Kiparsky, Paul (1998), Partitive case and aspect. In: Butt, Miriam – Geuder, Wilhelm (eds), *The projection of arguments: lexical and compositional factors*. CSLI Publications, Stanford, CA. 109–137.
- É. Kiss, Katalin (2002), *The syntax of Hungarian*. Cambridge University Press, Cambridge. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511755088>
- É. Kiss, Katalin (2005), First steps towards a theory of the verbal particle. In: Piñón, Christopher – Siptár, Péter (eds), *Approaches to Hungarian 9. Papers from the Düsseldorf conference*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 57–88.
- É. Kiss, Katalin (2006), The function and the syntax of the verbal particle. In: É. Kiss, Katalin (ed.), *Event structure and the left periphery*. Springer, Dordrecht. 17–55. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-4755-8_2
- Krifka, Manfred (1986), *Nominalreferenz und Zeitkonstitution: zur Semantik von Massentermen, Pluraltermen und Aspektklassen*. PhD Dissertation. Universität München.
- Krifka, Manfred (1989), Nominal reference, temporal constitution and quantification in event semantics. In: Bartsch, Renate – van Benthem, Johan – van Emde Boas, Peter (eds), *Semantics and contextual expression*. Foris, Dordrecht. 75–115. <https://doi.org/10.1515/9783110877335-005>
- Krifka, Manfred (1992), Thematic relations as links between nominal reference and temporal constitution. In: Sag, Ivan – Szabolcsi, Anna (eds), *Lexical matters*. CSLI Publications, Stanford, CA. 29–53.
- Krifka, Manfred (1998), The origins of telicity. In: Rothstein, Susan (ed.), *Events and grammar*. Kluwer, Dordrecht. 197–235. https://doi.org/10.1007/978-94-011-3969-4_9
- Landman, Fred (1992), The progressive. *Natural Language Semantics* 1: 1–32. <https://doi.org/10.1007/BF02342615>
- Levin, Beth – Rappaport Hovav, Malka (2005), *Argument realization*. Cambridge University Press, Cambridge. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511610479>
- Levin, Beth – Sells, Peter (2009), Unpredicated particles. In: Uyechi, Linda – Wee, Lian-Hee (eds), *Reality exploration and discovery: pattern interaction in language and life*. CSLI Publications, Stanford, CA. 303–324.
- MacDonald, Jonathan E. (2008), The syntactic nature of inner aspect: A minimalist perspective. John Benjamins, Amsterdam. <https://doi.org/10.1075/la.133>
- MacDonald, Jonathan E. (2023), The scope of maximalization and the syntax-semantics interface. Előadás az International Workshop on Maximalization Strategies in the Event Domain című műhelykonferencián. 2023. április 19. Debreceni Egyetem.
- MacDonald, Jonathan E. – Glodstaf, Walther (2025), Case and inner aspect: no direct relation. University of Illinois, Urbana-Champaign. [Kézirat.]
- Maleczki, Márta (1995), On the definiteness effect in Hungarian. A semantic approach. In: Kenesei, István (ed.), *Approaches to Hungarian 5. Levels and structures*. JATE, Szeged. 261–286.
- Maleczki Márta (2008), Határozatlan argumentumok. In: Kiefer Ferenc (szerk.), *Strukturális magyar nyelvtan IV. A szótár szerkezete*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 129–184.

- Martin, Fabienne – Demirdache, Hamida (2020), Partitive accomplishments across languages. *Linguistics* 58: 1195–1232. <https://doi.org/10.1515/ling-2020-0201>
- Martin, Fabienne – Schäfer, Florian (2017), Sublexical modality in defeasible causative verbs. In: Arregui, Ana – Rivero, María Luisa – Salanova, Andrés (eds), *Modality across syntactic categories*. Oxford University Press, Oxford. 87–108. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198718208.003.0006>
- Martínez Vera, Gabriel (2021), Degree achievements and maximalization: a cross-linguistic perspective. *Glossa* 6/1, No 94. <https://doi.org/10.16995/glossa.5883>
- Mourelatos, Alexander P. D. (1978), Events, processes and states. *Linguistics and Philosophy* 2: 415–434. <https://doi.org/10.1007/bf00149015>
- Mourelatos, Alexander P. D. (1981), Events, processes and states. In: Tedeschi, Phillip – Zaenen, Annie (eds), *Syntax and semantics 14. Tense and aspect*. Academic Press, New York. 191–212. https://doi.org/10.1163/9789004373112_012
- Piñón, Christopher (1995), Around the progressive in Hungarian. In: Kenesei, István (ed.), *Approaches to Hungarian 5*. JATE, Szeged. 153–189.
- Piñón, Christopher (2006), Weak and strong accomplishments. In: É. Kiss, Katalin (ed.), *Event structure and the left periphery*. Springer, Dordrecht. 91–106. https://doi.org/10.1007/1-4020-4755-x_5
- Pustejovsky, James (1995), *The generative lexicon*. MIT Press, Cambridge, MA. <https://doi.org/10.7551/mitpress/3225.001.0001>
- Ramchand, Gillian (2008), *Verb meaning and the lexicon: a first phase syntax*. Cambridge University Press, Cambridge. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511486319>
- Rappaport Hovav, Malka (2008), Lexicalized meaning and the internal temporal structure of events. In: Rothstein, Susan (ed.), *Crosslinguistic and theoretical approaches to the semantics of aspect*. John Benjamins, Amsterdam. 13–42. <https://doi.org/10.1075/la.110.03hov>
- Rappaport Hovav, Malka – Levin, Beth (1998), Building verb meanings. In: Butt, Miriam – Geuder, Wilhelm (eds), *The projection of arguments: lexical and compositional factors*. CSLI Publications, Stanford, CA. 97–134.
- Rappaport Hovav, Malka – Levin, Beth (2012), Reflections on manner/result complementarity. In: Rappaport Hovav, Malka – Doron, Edit – Sichel, Ivy (eds), *Lexical semantics, syntax, and event structure*. Oxford University Press, Oxford. 21–38. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199544325.003.0002>
- Ritter, Elizabeth – Rosen, Sara Thomas (1998), Delimiting events in syntax. In: Butt, Miriam – Geuder, Wilhelm (eds), *The projection of arguments: lexical and compositional factors*. CSLI Publications, Stanford, CA. 135–164.
- Ritter, Elizabeth – Rosen, Sara Thomas (2000), Event structure and ergativity. In: Tenny, Carol – Pustejovsky, James (eds), *Events as grammatical objects: the converging perspectives of lexical semantics and syntax*. CSLI Publications, Stanford, CA. 187–238.
- Smith, Carlota (1991/1997), *The parameter of aspect*. Kluwer, Dordrecht. <https://doi.org/10.1007/978-94-015-7911-7>
- Smollett, Rebecca (2005), Quantized direct objects don't delimit after all. In: Verkuyl, Henk – de Swart, Henriëtte – van Hout, Angeliek (eds), *Perspectives on aspect*. Kluwer, Dordrecht. 41–60. https://doi.org/10.1007/1-4020-3232-3_3

- Surányi, Balázs (2009), Verbal particles inside and outside vP. *Acta Linguistica Hungarica* 56: 201–249. <https://doi.org/10.1556/aling.56.2009.2-3.3>
- Surányi, Balázs (2014), Structural government in pseudo-incorporation in Hungarian: Pseudo-incorporation by vP-internal phrase-movement. [Kézirat.]
- Szabolcsi Anna (1983), A specifikus/nem specifikus megkülönböztetésről. *Nyelvtudományi Közlemények* 85: 83–91.
- Talmy, Leonard (1985), Lexicalization patterns: semantic structure in lexical forms. In: Shopen, Timothy (ed.), *Language typology and syntactic description 3: Grammatical categories and the lexicon*. Cambridge University Press, Cambridge. 57–149.
- Talmy, Leonard (1991), Path to realization: a typology of event conflation. In: Sutton, Laurel A. – Johnson, Christopher – Shields, Ruth (eds), *Proceedings of the 17th Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*. Berkeley Linguistics Society, Berkeley, CA. 480–519. <https://doi.org/10.3765/bls.v17i0.1620>
- Talmy, Leonard (2000), *Toward a cognitive semantics*. MIT Press, Cambridge, MA. <https://doi.org/10.7551/mitpress/6847.001.0001>
- Tatevosov, Sergei (2008), Subevental structure and non-culmination. In: Bonami, Olivier – Cabredo Hofherr, Patricia (eds), *Empirical issues in syntax and semantics 7*. CRNS, Párizs. 393–422.
- Tenny, Carol (1987), *Grammaticalizing aspect and affectedness*. PhD dissertation. MIT, Massachusetts.
- Tenny, Carol (1994), Aspectual roles and the syntax-semantics interface. Kluwer, Dordrecht. <https://doi.org/10.1007/978-94-011-1150-8>
- Thompson, Ellen (2006), The structure of bounded events. *Linguistic Inquiry* 37: 211–228. <https://doi.org/10.1162/ling.2006.37.2.211>
- Travis, Lisa (2010), *Inner aspect: the articulation of VP*. Springer, Dordrecht. <https://doi.org/10.1007/978-90-481-8550-4>
- Vendler, Zeno (1957), Verbs and times. *Philosophical Review* 66: 143–160. <https://doi.org/10.2307/2182371>
- Vendler, Zeno (1967), *Linguistics in philosophy*. Cornell University Press, Ithaca.
- Verkuyl, Henk (1972), On the compositional nature of the aspects. Reidel, Dordrecht. <https://doi.org/10.1007/978-94-017-2478-4>
- Verkuyl, Henk (1993), *A theory of aspectuality: The interaction between temporal and atemporal structure*. Cambridge University Press, Cambridge. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511597848>
- Wacha Balázs (1978), *Az igés-szerkezeti aspektus kategóriája a magyar nyelvben*. Bölcsészdoktori értekezés. Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Wechsler, Stephen (2005), Resultatives under the ‘event-argument homomorphism’ model of telicity. In: Erteschik-Shir, Nomi – Rapoport, Tova (eds), *The syntax of aspect*. Oxford University Press, Oxford. 255–273. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199280445.003.0012>
- Zucchi, Sandro – White, Michael (2001), Twigs, sequences and the temporal constitution of predicates. *Linguistics and Philosophy* 24: 187–222. <https://doi.org/10.1023/A:1005690022190>